

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí

Diplomová práce

Sylva Skočková

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Senta Radvanová, CSc.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. března 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 30.3.2010

Sylva Skočková

Poděkování

Děkuji paní doc. JUDr. Sentě Radvanové, vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň děkuji za poskytnuté rady a praktické zkušenosti všem, kteří mě v dokončení práce jakkoliv podpořili.

V Praze 30.3.2010

Sylva Skočková

OBSAH

<i>Prohlášení</i>	2
<i>Poděkování</i>	3
ÚVOD	6
I. POJEM VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	8
II. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY	10
III. VYŽIVOVACÍ POVINNOST Z POHLEDU HISTORIE	13
IV. CHARAKTERISTIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	17
V. VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM	19
V.I. SUBJEKTY VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	19
V.II. DOBA TRVÁNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	21
V.II.I. VZNIK A ZÁNİK	21
V.II.II. OBNOVENÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	23
V.II.III. ZMĚNA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	24
V.II.IV. ZPŮSOBY PLNĚNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	26
V.II.V. DŮVODY STANOVENÍ VÝŽIVNÉHO SOUDEM	28
V.III. ROZSAH VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	28
V.III.I. SCHOPNOSTI, MOŽNOSTI A MAJETKOVÉ POMĚRY POVINNÉHO	29
V.III.II. ODŮVODNĚNÉ POTŘEBY DÍTĚTE	31
V.III.III. PRÁVO DÍTĚTE PODÍLET SE NA ŽIVOTNÍ ÚROVNI SVÝCH RODIČŮ	33
VI. VYŽIVOVACÍ POVINNOST DĚTÍ K RODIČŮM	35
VI.I. CHARAKTERISTIKA	35
VI.II. TRVÁNÍ	36
VI.II.I. VZNIK, ZMĚNA A ZÁNİK	36
VI.III. ROZSAH	37
VII. EXKURZ – OBJEKTIVIZACE VÝŽIVNÉHO	39
VIII. PROBLEMATIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI U SPOLEČNÉ A STRÍDAVÉ PÉČE	42
VIII.I. VYŽIVOVACÍ POVINNOST PŘI SPOLEČNÉ PÉČI	42
VIII.II. VYŽIVOVACÍ POVINNOST PŘI STRÍDAVÉ PÉČI	43
IX. PROBLEMATIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI PŘI NÁHRADNÍ PÉČI	45
IX.I. SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO VÝCHOVY JINÉ FYZICKÉ OSOBY	45
IX.II. PĚSTOUNSKÁ PÉČE	46
IX.III. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	47
X. PROBLEMATIKA URČOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO VE SPECIFICKÝCH SITUACÍCH	49
X.I. POVINNÝ JAKO OSOBA SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÁ	49
X.II. POVINNÝ JAKO OSOBA SOCIÁLNĚ POTŘEBNÁ	50

X.III. POVINNÝ VE VAZBĚ ČI VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	51
XI. VYŽIVOVACÍ POVINNOST S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	52
XII. VYMÁHÁNÍ DLUŽNÉHO VÝŽIVNÉHO A TRESTNÝ ČIN ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY	54
XIII. PŘIPRAVOVANÁ REKODIFIKACE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	58
ZÁVĚR	61
SEZNAM LITERATURY	64
SEZNAM PŘÍLOH	68
Příloha č. 1	69
Příloha č. 2	70
RESUMÉ	72
KLÍČOVÁ SLOVA	74

ÚVOD

Téma diplomové práce se týká jednoho z velmi významných institutů rodinného práva, zároveň všeobecně známého, nicméně současně skrývajících určité problémy, které nemohou být na první pohled patrné. Základní sporné otázky pramení z nutnosti aplikovat nadmíru obecné pojmy jako např. odůvodněné potřeby dítěte nebo schopnosti a možnosti povinného, bez nichž není možné vyživovací povinnost odpovídajícím způsobem stanovit. Navíc k použití tohoto institutu dochází také ve velmi specifických situacích, které už tak důkladně povědomé nemohou být. Nejspíše ne úplnou samozřejmostí může být pro někoho fakt, že výživné může být stanoveno i „v opačném gardu“, tedy jako povinný vystupuje ve vztahu potomek a oprávněným je určen rodič. Za více spletitější případy lze pak také označit nejasné stanovení výživného v případě členů rodiny s odlišnou národností nebo různých druhů péčí odlišných od utkvělého vztahu biologický rodič – dítě, což už literatura nereflektuje tak často.

Společně s faktem, že vyživovací povinnost je upravena v celé třetí části zákona o rodině, je z výše uvedeného zřetelné, že problematika výživného musí být značně širokou oblastí, a proto dostatečně naplnit ambice všeobsahujícího analytického textu by mohlo být v rámci stanoveného rozsahu této práce a takto vymezeného tématu nadlidským úkolem.

Cílem tohoto textu tak bude osvětlit právě ty problematické jevy, které bývají pokládány za víceméně samozřejmé, přičemž ve skutečnosti mohou způsobovat kontradikce kvůli své vágnosti a různým možnostem interpretace. Současně budou osvětleny i ty méně frekventované nebo netypické situace, při kterých se uplatňuje institut vyživovací povinnosti.

Práce se zpočátku věnuje právě výkladu základních pojmů, bez jejichž úplného pochopení by další diskuze postrádala smysl. Není možné pro odpovídající orientaci v problematice opominout také prameny právní úpravy. Zároveň jsou také zmíněny základní vývojové tendence institutu jako celku, což rovněž umožní posuzovat současnou situaci v kontextu. Poté následují oddíly, které lze považovat za hlavní těžiště celé práce, neboť jsou podrobněji rozvedeny vyživovací povinnosti rodičů k dětem a dále naopak dětí k rodičům. Otázka vyživovací povinnosti je přiblížena v kapitolách zabývajících se dalšími specifitějšími případy jako např. společnou

a střídavou péčí, náhradní péčí nebo mezinárodními přesahy výživného. V současné době se jako aktuální jeví navíc jako vhodný krok zmínit připravované změny nového občanského zákoníku a jejich vliv na oblast vyživovací povinnosti.

Tématem vyživovací povinnosti se obecně zabývá nesčetně odborníků v oblasti rodinného práva, nicméně jako hlavní zdroje pro tento text se dají uvést práce Senty Radvanové, Olgy Těžké, Hany Nové, Milany Hrušákové a různé články z měsíčníku Právo a rodina.

I. POJEM VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Pojem „vyživovací povinnost“ nenalezneme výslovně definován v žádném právním předpise. Pojmy „výživné“, „vyživovací povinnost“ či dříve používané pojmy „alimenty a alimentální povinnost“ jsou synonyma, která označují institut vyživování. Zákonem o právu rodinném č. 265/1949 Sb. byl zaveden pojem „úhrada osobních potřeb“, ten se však v praxi neujal, proto byl zákonem o rodině č. 94/1963 Sb. (dále jen ZOR) opět zaveden pojem „výživné“.

Z teorie a praxe lze však dovést, že se pojmem výživné rozumí majetkové plnění poskytované za účelem zabezpečování a úhrady osobních potřeb mezi osobami, které jsou k sobě v příbuzenském nebo jiném rodinném vztahu.¹ I když má vyživovací povinnost a právo majetkový charakter, je jejím základem a předpokladem její existence osobní vztah mezi osobami povinnými a oprávněnými. Toto právo nelze převést ani ze strany povinného, ani ze strany oprávněného na třetí osobu.

Výraz „výživné“ je nutno chápat v širších souvislostech a neomezovat jej pouze na úhradu stravy, jelikož tento pojem zahrnuje veškeré náklady na osobní potřeby fyzické osoby, nejenom tedy zajišťování výživy ve vlastním slova smyslu, ale i uspokojování ostatních hmotných a kulturních potřeb, jakými jsou kupříkladu náklady na ošacení, bydlení, vzdělání, hygienické a domácí potřeby atd.

Zákon o rodině používá termín výživné ve dvou významech – širším a užším. V první řadě jím nadepisuje třetí část ZOR. V tomto smyslu se výživným rozumí označení povinnosti osoby, jež má poskytovat úhradu osobních potřeb a tomu odpovídající nárok na výživné, který má osoba oprávněná (výživné jako právní institut). V užším smyslu se pak výživným rozumí vlastní plnění vyživovací povinnosti.²

Právní nauka chápe pojem výživné jako zákonný nárok a současně jako zákonnou povinnost vyživovat, poněvadž jak tento nárok, tak tato povinnost vycházejí ze zákona a mají tedy svůj základ přímo v zákoně. Ke vzniku vyživovací povinnosti postačí, aby existovaly podmínky, které stanoví zákon.

¹ PLECITÝ, V; SALAČ, J. Základy rodinného práva. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2001, str. 98.

² NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právnická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 4.

Normy upravující výživné jsou kogentní povahy a nelze se od nich odchýlit, jelikož z hlediska oprávněného jde o nezadatelné osobní právo a z hlediska povinného o povinnost, která nemůže být omezena, ani vyloučena. Jakékoliv dohody uzavřené v rozporu s těmito normami jsou neplatné.

II. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

Pramenem nejvyšší právní síly zakotvujícím ochranu rodiny je Listina základních práv a svobod vyhlášená jako zákon č. 2/1993 Sb., v platném znění, jež je součástí ústavního pořádku. Ve svém článku 32 stanovuje, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Konkrétně článek 32 odstavec 4 zajišťuje právo rodičů pečovat a vychovávat dítě a naopak právo dítěte na rodičovskou výchovu a péči. K systematickému zařazení tohoto práva do kategorie práv hospodářských a sociálních se vyjádřil Ústavní soud. Toto zařazení dle ÚS znamená, že je právem dítěte i rodiče pečujícího o dítě, aby stát poskytoval této péči zvláštní ochranu. Nejsou tedy zakázány možné zásahy státu do této péče. Péče a výchova předpokládá zabezpečení materiálními a nemateriálními podmínkami pro to, aby dítě mohlo rozvíjet své schopnosti. Materiální podmínky jsou zabezpečeny vyživovací povinností a stát je povinen na základě článku 32 odstavce 4 poskytnout ochranu tomuto právu dítěte tak, že stanoví povinnost rodiči, který o dítě bezprostředně nepečuje, aby nesl náklady na výživu stanovené soudem.³

Zavedením čl. 10 Ústavy České republiky se stávají vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu. Tyto smlouvy mají aplikační přednost před zákonem. Takovým významným pramenem rodinného práva je Úmluva o právech dítěte, která byla přijata v New Yorku v roce 1989 a byla v České republice publikována pod č. 104/1991 Sb. s účinností k 6.2.1991.

Dalšími významnými mezinárodními smlouvami dotýkajícími se oblasti výživného, které se staly součástí našeho právního řádu, jsou Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti, Úmluva o vymáhání výživného v cizině, Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, Evropská úmluva o výkonu práv dětí, Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství a Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

³ PLECITÝ, V. Zákon o rodině. Komentář, judikatura, prováděcí předpisy, související předpisy. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, str. 109.

Základní právní úprava výživného je obsažena v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1.4.1964, a to v jeho části třetí nazvané „Výživné“. Kromě této části jsou ustanovení týkající se výživného i v dalších ustanoveních ZOR upravujících instituty mající význam pro řešení otázek výživného.

Tato část třetí ZOR je rozdělena do 6 hlav, z nichž prvních 5 hlav upravuje jednotlivé druhy vyživovací povinnosti a hlava 6 obsahuje ustanovení společná, která obsahují obecná kritéria platící zásadně pro všechny druhy vyživovací povinnosti, jež jsou v předchozích hlavách upřesněny. Tento zákon byl postupně novelizován.

Zásadní změna zákona o rodině č. 94/1963 Sb. nastala přijetím tzv. velké novely učiněné zákonem č. 91/1998 Sb. (úplné znění vyhlášeno pod č. 210/1998 Sb.). Tato novela stanovila několik nových institutů a zásad dotýkajících se také vyživovací povinnosti. Především s ohledem na nové ekonomické a sociální skutečnosti znamenala pro výživné velký pokrok. Novelou došlo k výraznému zvýšení ochrany nezletilých dětí. Ke změně došlo také ve společných ustanoveních upravujících výživné. Soud byl povinen nově zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitých důvodů výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti, které mělo i lepší finanční ohodnocení, nebo majetkového prospěchu, dále zda např. při své podnikatelské činnosti nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Soud byl rovněž oprávněn rozhodnout o povinnosti složit peněžitou částku pro výživné splatné v budoucnu a v případech, kde to majetkové poměry dovolují, se nadále považuje za odůvodněné potřeby dítěte i tvorba úspor zabezpečující zejména přípravu na budoucí povolání.

Rodinné právo je odvětvím práva soukromého, jehož základem je občanské právo. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. je k občanskému zákoníku č. 40/1964 Sb. ve vztahu speciality, což vyjadřuje § 104 ZOR, který stanoví, že ustanovení občanského zákoníku se použijí jen tehdy, nestanoví-li zákon o rodině něco jiného. Přednost ustanovení zákona o rodině se vztahuje nejen na občanský zákoník, ale rovněž i na jiné předpisy občanskoprávní povahy.

Dalšími předpisy upravujícími institut výživného jsou předpisy pracovněprávní a předpisy upravující odměňování zaměstnanců v podnikové a rozpočtové sféře. Jedná se především o zákoník práce č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých

dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, a dále nařízení vlády č. 303/1995 Sb., o minimální mzdě, ve znění pozdějších předpisů.

Z veřejného práva je třeba uvést předpisy práva sociálního, zejména zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Vztah k výživnému mají rovněž předpisy práva zdravotnického, jako je zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění.

S ohledem na počet osob nacházejících se ve vyšetřovací vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody má významný vliv na vyživovací povinnost vyhláška č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních a výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů.

Trestněprávní ochrana je zakotvena v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který poskytuje ochranu řádnému plnění vyživovací povinnosti především zakotvením trestného činu zanedbání povinné výživy v § 196.

Jako právní předpis upravující procesní stránku stanovení a vymáhání výživného lze použít občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., v platném znění (dále jen OSŘ).

Vyživovací povinnost v sobě může obsahovat cizí prvek. V takovém případě se vztahy vyplývající z vyživovací povinnosti budou řídit zákonem č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění, který v sobě obsahuje zvláštní kolizní normy.

III. VYŽIVOVACÍ POVINNOST Z POHLEDU HISTORIE

Jelikož je základem evropského kontinentálního práva recipované římské právo, je dle mého názoru třeba se nejprve zmínit o původu institutu vyživovací povinnosti v tomto právu.

Synové a dcery podléhali z hlediska soukromého práva zcela pravomoci otce. Tato moc byla nazvána patria potestas – moc otcovská. Postavení dětí se často přirovnávalo k postavení otroků, ve staré patriarchální rodině měl otec dokonce právo nad životem a smrtí svých potomků.⁴

Otec měl nad dětmi rozsáhlá práva. Bylo mu povoleno nepřijmout dítě do rodiny (ius exponendi – právo pohodit, odložit dítě), které se však bez omezení praktikovalo jen u narozených dcer. Prvorozená dcera a synové mohli být odloženi jen v případě tělesné vady. Dále měl otec právo prodeje dítěte (ius vendedi), právo jmenovat dítěti poručníka v poslední vůli, právo dát souhlas k zásnubám a uzavření manželství atd. Děti podléhající patria potestas nebyly samostatnými subjekty práva a majetek, který nabývaly, nabývaly pro otce.

Z důvodu mocenského poměru nemohla mezi otcem a dětmi vznikat práva ani povinnosti, proto zde nemohlo dojít ani ke sporu mezi nimi.

V době císařské dochází k podstatné modifikaci vztahu otce a dítěte tím, že otci je nově uložena povinnost zřídit dceři věno, a rovněž byl povinen poskytovat dětem přiměřenou výživu. Tato povinnost otce byla sankcionována a mohla být vymáhána soudně.

Podle kanonického práva se rovněž děti nacházely v moci otců a do nabytí zletilosti nebyly zásadně způsobilé k právním jednáním. Římskoprávní patria – potestas se opět projevuje jako do té doby nepřekonatelný vzor. Katolická církev činila rozdíly mezi dětmi manželskými a nemanželskými, které byly v mnohem obtížnějším postavení. Nárok na výživu byl nejprve upraven velmi nepřesně, původně vůbec neexistoval.

Období husitského hnutí a období navazující se projevovalo v mnoha pokusech o změnu pravidel v rodinných vztazích. Následnou protireformací však bylo opět

⁴ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. Římské právo. Praha: C.H.BECK, 1995, str. 145.

prosazeno tradiční křesťanské chápání rodiny, které bylo posléze formulováno na Tridentuském koncilu (1545 – 1563).

Rozhodující pro oblast rodinného práva se stalo období vlády Josefa II. Císařský patent z roku 1787 zrovnoprávnil postavení manželských a nemanželských dětí. Již za vlády Marie Terezie započaly práce na kodifikaci soukromého práva, kterými se pokračovalo i za Josefova panování. Výsledkem těchto snah bylo vydání prvního dílu Všeobecného občanského zákoníku 1. listopadu 1786. Zákoník měl 5 částí, které upravovaly rovněž vztah mezi rodiči a dětmi, postavení sirotek a osob marnotratných. Součástí byl patent o rovnosti manželských a nemanželských dětí.

Základy moderního soukromého práva položil francouzsky občanský zákoník Code civil, vydaný v roce 1804. Je považován za klasický výraz idejí, které přineslo přirozenoprávní myšlení.

Konečná verze Všeobecného občanského zákoníku (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – ABGB) nabyla na našem území účinnosti 1. ledna 1812. Tento zákoník rozeznával práva osobní, mezi která řadil i právo rodinné. Nauka uváděla, že z postavení osoby, které v rodině má, plynou jistá práva i povinnosti, jímž bylo i právo na výživu, výchovu a zaopatření, které nesl převážně otec. Role matky spočívala ve výchově a v péči o dítě, v čemž byl spatřován její podíl na výživě. Pro ukončení vyživovací povinnosti otce k dítěti bylo rozhodující, zda má dítě možnosti a schopnosti najít si určité zaměstnání a udržet se v něm. Ustanovení ABGB obsahovala nároky v kvantitě a kvalitě jen o něco málo nižší, než jaké zná platná česká právní úprava. Dítě se nemohlo svého nároku platně vzdát, nárok byl neprohlášený a čistě osobního charakteru. Tento zákon se ovšem opět navrácí k rozlišování manželských a nemanželských dětí. Také ovšem děti, jejichž rodiče upadli v nouzi, měly povinnost své rodiče „slušně vyživovati“ (§ 154 ABGB).

Po rozpadu monarchie a vzniku Československého státu byla přijata recepční norma č. 11/1918 Sb.z. a n., která převzala rakouské a uherské normy upravující rodinné právo a která vytvořila právní dualismus na našem území. Ministerstvo spravedlnosti připravilo český překlad občanského zákoníku z roku 1811 a tento překlad byl zaveden na celém území jako nový občanský zákoník. Rodinné právo bylo za první republiky měněno jen dílčími zákony, kterými byli např. zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských, zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení, zákon

č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu nebo zaopatření (alimentační zákon) a některými vládními nařízeními k provedení zákonů.⁵

Významnou změnu v oblasti výživného přinesl výše zmíněný zákon č. 4/1931Sb. Tento zákon uvádí, že osoba, která je povinna jiného vyživovat, vychovávat nebo zaopatřit a nemá jmění nebo stálé příjmy, aby z nich mohla zcela hradit potřebný náklad (tedy výživné), je povinna vykonávat podle svých možností a schopností činnost, aby z jejího výtěžku mohla řádně dostát svému závazku. V případě, že osoba tuto povinnost poruší a koná trvale nebo občas práce nebo služby osobě blízké, platí pro stanovení a vymáhání závazku, že mzda nebo odměna byla smluvena podle její schopností a předběžného vzdělání, splatná v obvyklých obdobích. V případě, že povinná osoba úmyslně nebo z nedbalosti neplnila vyživovací povinnost nebo povinnost zaopatřovací a osoba oprávněná byla tímto vydána v nouzi nebo musela, aby v nouzi vydána nebyla, být podporována odjinud, naplnila tím skutkovou podstatu přestupku. Toto podle alimentálního zákona trestné nebylo, pokud mohla povinná osoba důvodně spoléhat, že nouze bude odvrácena podporou jiné osoby.

Významný pokrok znamenala Ústava 9. května, tj. ústavní zákon č. 150/1948 Sb., ze dne 9. května 1948, která stanovila rovnoprávnost všech dětí a právní řád tedy přestal rozlišovat děti manželské a nemanželské, což bylo konkretizováno v různých právních normách a projevilo se i u vyživovací povinnosti. Ústava zakotvila zásady, které bylo třeba dodržovat při interpretaci a aplikaci právních předpisů a které se promítly i do nového zákona o právu rodinném č. 265/1949 Sb.

Zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb. přinesl řadu změn v právní úpravě rodinných vztahů, které měly vycházet z principů lidově demokratického zřízení. Tímto zákonem došlo k oddělení rodinného práva od úpravy práva občanského a k sjednocení předpisů rodinného práva na celém území Československa.

Zákonem č. 265/1949 Sb. došlo také k naplnění zásady stanovené Ústavou tím, že odstranil rozlišování dětí podle jejich původu a zakotvil jejich rovnoprávnost. Rodiče měli povinnost starat se o tělesný a duševní rozvoj dětí, zejména pečovat o jejich výživu a výchovu tak, aby byly náležitě připraveny přispívat svou prací, podle svých schopností a náklonností, k prospěchu společnosti. Dále bylo stanoveno rovnoprávné

⁵ VESELÁ, R. et al. Rodina a rodinné právo - historie, současnost a perspektivy, 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2005, str. 77.

postavení rodičů k dětem a definována společná moc rodičů jako moc rodičovská, která měla být vykonávána v zájmu dítěte a prospěchu společnosti.

Ve své části páté upravoval zákon vyživovací povinnost. Byl zde přesně stanoven okruh osob, které měly vůči sobě vzájemnou vyživovací povinnost a určeno pořadí v jakém tyto osoby byly k alimentaci povolávány. V případě, že mělo vyživovací povinnost více příbuzných téhož stupně, byli povinni plnit tuto povinnost solidárně, tedy společně a nerozdílně, ale každý nesl podíl, který odpovídal jeho výdělečným a majetkovým možnostem v poměru k výdělečným a majetkovým možnostem ostatních. Děti poskytovali rodičům výživu, stejně jako rodiče zletilým dětem, jen pokud byli v nouzi.⁶

⁶ Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. [online], dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/265-49.doc>

IV. CHARAKTERISTIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Vyživovací povinnost vzniká jen mezi subjekty rodinněprávních vztahů, u kterých to zákon výslovně stanoví. Je upravena v § 85 a následujících ustanoveních ZOR, v platném znění. Zákon upravuje několik druhů vyživovací povinnosti, a to mezi rodiči a dětmi, mezi ostatními příbuznými, mezi manžely, resp. rozvedenými manžely, a upravuje také nároky neprovdané matky.⁷

Systematické uspořádání jednotlivých druhů vyživovací povinnosti vyjadřuje, že nejdůležitější význam je přikládán vyživovací povinnosti rodičů k dětem, jež je zařazena na přední místo a obsahuje nejrozsáhlejší právní úpravu. Projevem důležitosti a přednosti tohoto druhu vyživovací povinnosti je i fakt, že v případě střetu vyživovacích povinností předchází tato vyživovací povinnost ostatním.

Vyživovací vztahy vznikají ze zákona při splnění podmínek, které zákon pro vznik jednotlivých druhů vyživovací povinnosti požaduje. Právní poměr mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou vzniká až rozhodnutím soudu na základě zákona nebo dohodou. Dohoda je však možná jen v případě, že osobami povinnými i oprávněnými z vyživovací povinnosti jsou osoby zletilé.

Zákon stanoví řadu podmínek pro vyživovací povinnost, pro právo na výživné obecně, i pro jednotlivé druhy vyživovací povinnosti a právo na výživné zvlášť. Jsou jimi především bytí oprávněného a povinného, dále pak existence osobního poměru mezi těmito osobami, majetkové poměry těchto osob a v neposlední řadě mravní stránka věci.⁸

Základním předpokladem pro vznik a uplatnění práva na výživné je stav odkázanosti na výživu, resp. neschopnost osoby samostatně se živit.⁹

Osobní vztah mezi oprávněným a povinným způsobuje určité právní důsledky. Tato práva a povinnosti nelze převést ani postoupit na jiné osoby, a to ani právním úkonem povinného nebo oprávněného, ani dohodou osoby povinné a oprávněné.

⁷ KOVÁŘOVÁ, D. Výživné mezi rodinnými příslušníky – nebývá to jednoduché. Právo a rodina, 2005, roč. 7, č. 5, str. 5.

⁸ RADVANOVÁ, S.; ZUKLÍNOVÁ, M. Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva. Praha: C.H. BECK, 1999, str. 166.

⁹ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006, str. 246.

Rovněž tato práva a povinnosti nepřecházejí děděním, nelze se jich platně vzdát nebo s nimi jinak disponovat.

Smrt osoby oprávněné ani povinné výživou však nemá vliv na dávky výživného splatné ku dni smrti. Mohou být předmětem dědictví, neboť jako dluh či pohledávka přecházejí na právní nástupce zemřelého.¹⁰

Předmětem vyživovací povinnosti je plnění výživného. Plnění výživného může spočívat v poskytování pravidelně se opakujících peněžitých dávek nebo v poskytování naturálních plnění, jako jsou bydlení, ošacení a zejména také v zajišťování osobní péče o osobu oprávněnou. Platí zásada, že má být plněno dobrovolně, řádně a včas, není-li tomu tak, rozhoduje soud.

Zákon o rodině nedovoluje možnost plnění solidárního závazku. To znamená, že povinné osoby plní výživné každá sama za sebe podle svých možností, schopností a majetkových poměrů a plnění jednoho z nich nezbavuje druhého jeho vyživovací povinnosti. Výslovně je solidarita vyloučena v § 85 odst. 2 ZOR, který stanovuje, že oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Pokud se jedná o vyživovací povinnost dětí vůči rodičům, tak je solidarita vyloučena v § 87 odst. 2 ZOR, který vymezuje, že každé dítě plní vyživovací povinnost takovým dílem, jaký odpovídá vzájemnému poměru schopností, možností a majetkových poměrů jednotlivých dětí.

Charakteristickým pojmovým znakem výživného je rovněž jeho nepromlčitelnost (§ 98 ZOR) a nemožnost započtení vzájemných pohledávek u výživného poskytovaného nezletilým dětem a u zletilých osob jen na základě dohody. Nepromlčitelnost se však vztahuje na právo na výživné jako takové, které lze uplatnit kdykoliv, jsou-li splněny podmínky pro jeho přiznání. Jednotlivé dávky výživného lze přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení. Výjimkou je výživné poskytované nezletilým dětem, které lze přiznat i za dobu 3 let, jež předcházela zahájení soudního řízení. Jestliže bylo dítěti výživné přiznáno, promlčují se jednotlivá opětuující se plnění po 10 letech.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003.

V. VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM

V.I. SUBJEKTY VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je nejdůležitějším druhem vyživovací povinnosti, jelikož je jí zajišťován zdravý vývoj příští generace. Zatímco ostatní vyživovací povinnosti jsou spojeny s určitou situací, ve které se oprávněná osoba nachází, týká se vyživovací povinnost rodičů k dětem prakticky každého dítěte.¹¹

Základním předpokladem této vyživovací povinnosti je příbuzenský vztah v přímé linii a v prvním stupni (předek a potomek) a neschopnost dítěte žít se samo. Za trvání tohoto příbuzenského vztahu nejsou rodiče zproštěni plnění vyživovací povinnosti ani v případě, že byli rodičovské zodpovědnosti zbaveni, či jim byla pozastavena nebo omezena.

Subjekty této vyživovací povinnosti jsou přirození rodiče. Pojem rodič je třeba chápat v právním smyslu, tzn. že je jím osoba, která je jako rodič uznána právním řádem. Legální definici pojmu matka dítěte stanovuje § 50a ZOR. Matkou je žena, která dítě porodila. Za otce je považován muž, kterému svědčí jedna z právních domněnek otcovství stanovených v § 51, § 52 a § 54 ZOR. Vyživovací povinnost v prvním případě vzniká manželce matky. Jestliže nesvědčí domněnka otcovství manželce matky, považuje se za otce muž, který byl určen souhlasným prohlášením obou rodičů dle § 52 nebo rozhodnutím soudu dle § 54 ZOR.

Stejný vztah jako mezi rodiči a dětmi vzniká mezi osvojencem a osvojitelem. V případě osvojení zaniká právní mocí rozhodnutí o osvojení vyživovací povinnost rodičů a vzniká vyživovací povinnost osvojitele, resp. osvojitelů. Dojde-li však k zrušení osvojení, tak se právní mocí rozhodnutí o zrušení osvojení obnovuje vyživovací povinnost rodičů.

Subjektem vyživovací povinnosti není nevlastní rodič tj. manžel rodiče dítěte a v případě, že má dítě jen jednoho rodiče, plní vyživovací povinnost v plném rozsahu sám.

¹¹ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právnická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 63.

Vyživovací povinnost mají oba rodiče. Tato povinnost je sice společná, nikoliv však shodná. Výše podílu na vyživovací povinnosti každého z rodičů je určována jeho možnostmi a schopnostmi a jak již jsem zmínila výše, nejde o solidární závazek. Rodiče se tedy ve výživě navzájem doplňují tak, aby byly potřeby dítěte patřičně zajištěny.

Vyživovací povinnost je v § 88 odst. 2 ZOR stanovena také prarodičům (event. praprarodičům), pokud rodiče nemohou své vyživovací povinnosti dostát. „Nemoci dostát“ vyživovací povinnosti se rozumí objektivní nemožnost plnění, nikoliv jen neochota nebo přímo vyhýbání se této vyživovací povinnosti.¹²

Oprávněným subjektem je dítě. Dítětem se rozumí příbuzný v řadě přímé, tj. v prvním stupni. Úmluva o právech dítěte pokládá za dítě každou lidskou bytost zásadně mladší osmnácti let.¹³

Zákon o rodině nerozlišuje mezi dětmi zletilými a nezletilými, pokud jde o podmínky vyživovací povinnosti. Hranice 18 let či dosažení zletilosti uzavřením manželství má však pro vyživovací povinnost význam jak v rovině hmotného práva, tak práva procesního.

Z hlediska hmotného práva dosažením zletilosti přestávají platit ustanovení, dle nichž je soud obligatorně povinen upravit vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi, dále je nepřípustné vzájemné započtení pohledávek, u zletilého dítěte je možno stanovit výživné jen ode dne zahájení řízení.

Z hlediska procesního práva jsou rozdíly mezi vyživovací povinností vůči zletilým a nezletilým ještě výraznější. Řízení o výchově a výživě nezletilých může být zahájeno i bez návrhu. V tomto řízení je také odlišně vymezen okruh účastníků, příslušnost soudu je určena podle bydliště nezletilého, nezletilý musí být zastoupen kolizním opatrovníkem atd. Jako další významný rozdíl mezi úpravou výživného pro nezletilé a zletilé děti lze identifikovat skutečnost, že u nezletilých je rozhodování o výživě spojeno s rozhodováním o výchově, s rozhodováním o rozvodu a s určením otcovství.¹⁴

¹² NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2008, č. 1-2, str. 33.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství, Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 395.

¹⁴ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právní příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 62.

Každé dítě je v samostatném právním vztahu ke každému ze svých rodičů a vyživovací povinnost musí být stanovena zvlášť pro každé dítě, i když sourozenci žijí a jsou vychovávaní společně.

V.II. DOBA TRVÁNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

V.II.I. VZNIK A ZÁNİK

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká, jak jsem již výše zmínila, založením rodinněprávního vztahu rodič – dítě, který u matky vzniká narozením dítěte a u otce uplatněním jedné ze tří domněnek otcovství.¹⁵

Narození dítěte váže vznik vyživovací povinnosti rodičů, pokud jsou za ně považováni zákonem. Tato povinnost tedy vzniká ženě, která dítě porodila dle § 50a a dle § 51 ZOR manželu matky.

V případě uplatnění druhé či třetí domněnky otcovství, spočívající v určení otcovství souhlasným prohlášením obou rodičů nebo rozhodnutím soudu, může od narození dítěte uplynout určitá doba. Jakmile je však otec určen, má toto určení zpětné účinky až k narození dítěte a vznik vyživovací povinnosti je tedy vázán na okamžik narození dítěte. Rozhoduje-li však soud o vyživovací povinnosti otce, jehož otcovství bylo určeno po uplynutí určité doby, je třeba vycházet z § 98 ZOR, dle kterého lze vyživovací povinnost pro děti přiznat nejdéle za dobu 3 let zpět ode dne zahájení soudního řízení.

Dojde-li k osvojení dítěte, vzniká tato povinnost osvojitelům právní mocí rozsudku o osvojení.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká vždy ze zákona. V případě, že některý z rodičů dobrovolně tuto svou povinnost neplní nebo se na ní rodiče nedohodnou, případně jestliže spolu nežijí, stanoví rozsah vyživovací povinnosti soud. Povaha soudního rozhodnutí je deklaratorní, jelikož soud svým rozhodnutím tuto povinnost nezakládá, ale stanovuje konkrétní rozsah na základě obecných kritérií, kterými jsou potřeba na straně dítěte, schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů a v neposlední řadě soulad s dobrými mravy.

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství, Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 396.

Zákon o rodině uvádí v § 85, že vyživovací povinnost trvá do doby, dokud se není dítě schopno samo žít. Schopností samo se žít se rozumí schopnost samostatně uspokojovat všechny své potřeby – hmotné, kulturní, podle judikatury i bytové.

Trvání vyživovací povinnosti nezávisí tedy na dosažení určité věkové hranice, ale na tom, kdy se dítě stane způsobilé hradit si své odůvodněné potřeby z odměny za vlastní práci, která odpovídá psychickým a fyzickým schopnostem dítěte a je v souladu se zájmy společnosti.

Vyživovací povinnost tedy není podmíněna věkem, ani dosažením určitého vzdělání, ale pouze schopností sám se žít, což je pojem, který si soud musí vždy jednotlivě vykládat podle specifik každého konkrétního případu.¹⁶

Vyživovací povinnost tedy může trvat i po dosažení zletilosti, jestliže se není dítě schopno žít samo. Tak je tomu zpravidla vždy, připravuje-li se dítě na výkon budoucího povolání. Judikatura považuje za pokračování přípravy na budoucí povolání i případy, kdy se dítě z důvodu nedostatku pracovních příležitostí pro absolventy vysokých škol rozhodne pro další studium, jehož absolvování mu umožní najít si práci v jiném oboru, než na jaký se dosud svým studiem připravoval. Naopak je tomu, jestliže dítě nastoupí do zaměstnání, které mu umožňuje samo se žít, ale které později přeruší s cílem nabýt kvalifikaci pro jiné povolání. Tehdy se vyživovací povinnost neobnoví.

Záleží tedy na soudní praxi, zda určitý typ studia posoudí ještě jako přípravu na budoucí povolání, či nikoliv. Mám za to, že bude třeba posoudit veškeré konkrétní objektivní podmínky případu, aby bylo zjištěno, zda se ještě jedná o přípravu na budoucí povolání, nebo již jde o nadstandardní studium.

Vyživovací povinnost rodičů nepřestane existovat po dobu celého života v případě, že dítě nenabude nikdy schopnosti samo se žít, např. z důvodu plné invalidity.¹⁷

Ani po dosažení zletilosti není třeba, aby proběhlo nové řízení o stanovení vyživovací povinnosti, poněvadž je zachována kontinuita již stanovené vyživovací povinnosti.

Dalším důvodem zániku vyživovací povinnosti je uzavření manželství. Není přitom podstatné, zda došlo k uzavření manželství před dosažením zletilosti, nebo až

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 24.11.2009, sp. zn. ÚS 2155/09.

¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2001, str. 267.

poté, jelikož uzavřením manželství nabývá dítě zletilosti ze zákona. Uzavřením manželství vzniká vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely, která má přednost před vyživovací povinností rodičů k dětem. Vyživovací povinnost rodičů k dětem by byla zachována jen tehdy, jestliže by manžel nebyl schopen svému vyživovacímu závazku dostát vzhledem ke svým schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům.¹⁸

Z důvodu osobního základu vyživovací povinnosti je příčinou jejího zániku také smrt oprávněného nebo povinného a jak jsem již zmínila výše, vyživovací povinnost nepřechází na dědice.

Rovněž k zániku osobního, rodinněprávního vztahu mezi dítětem a otcem dochází právní mocí rozsudku o popření otcovství.

Zvláštním případem zániku vyživovací povinnosti je osvojení, kterým dle § 72 ZOR zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou.

Jak je výše uvedeno, výživné pro děti lze přiznat i za dobu minulou, nejdéle však za dobu tří let zpět ode dne zahájení soudního řízení. Pokud však je určována vyživovací povinnost za dobu minulou, pak musí být také zjišťováno, jaké částky výživného byly již rodičem poskytnuty, zda tyto částky odpovídaly hlediskům § 96 odst. 1. ZOR, zda rodič nepřispíval na výživu nezletilých dětí i jinak, např. naturálně, což musí být rovněž zhodnoceno. A taktéž je třeba zvažovat, zda nedošlo k pouhému příležitostnému plnění v době styku rodiče s dítětem jako jsou běžné dárky, které za výživné nelze považovat, jelikož nesměřovala k uspokojení odůvodněných potřeb.¹⁹

V.II.II. OBNOVENÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Vyživovací povinnost, která jednou zanikla, ať již přímo ze zákona, nebo na základě rozhodnutí soudu může v zákonem stanovených případech znovu vzniknout. Jedná se o relativní zánik vyživovací povinnosti, při kterém v případě změny poměrů dochází k jejímu obnovení.

¹⁸ PLECITÝ, V. et al. Základy rodinného práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, str. 109.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.3.1966, sp. zn 5 Cz 10/66.

K obnovení předpokladů existence vyživovací povinnosti může dojít z různých důvodů. Nejčastější příčinou obnovení vyživovací povinnosti je ztráta schopnosti dítěte samo se živit.

Relativně zaniká vyživovací povinnost rodičů k dětem např. tehdy, když dokončí gymnázium, přihlásí se poté na vysokou školu, kde nejsou přijaty, proto nastoupí do zaměstnání a živí se po nějaký čas samy, ale např. po roce se znovu pokusí o přijetí na vysokou školu a úspěšně zvládnou přijímací zkoušky a začnou řádně studovat.²⁰

Zvláštním případem obnovení vyživovací povinnosti je dle § 73 odst. 1 ZOR zrušení osvojení. Tehdy se mezi osvojencem a jeho původními rodiči obnoví rodinněprávní vztah se všemi právy a povinnostmi a osvojenec se jakoby vrací do původní (pokrevní) rodiny a právní vztahy s rodinou osvojitele zanikají.²¹

V.II.III. ZMĚNA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Jelikož je plnění vyživovací povinnosti záležitostí dlouhodobého charakteru, může kdykoliv v budoucnu dojít ke změně poměrů rozhodných pro rozsah a pro předpoklady existence vyživovací povinnosti, oproti poměrům, které zde byly při rozhodování soudu o určení vyživovací povinnosti.

Zákon o rodině ve svém § 99 a občanský soudní řád v § 163 odst. 2 dovolují, aby při případné změně poměrů mohl soud rozhodnutí o vyživovací povinnosti změnit. Ke změně původního rozhodnutí může dojít zásadně jen na návrh, který musí obsahovat informaci o tom, od kdy má být požadovaná změna provedena. Pokud však jde o výživné k nezletilým dětem, může soud své rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu rodičů o této vyživovací povinnosti změnit i bez návrhu.

Změnou poměrů se rozumí změna skutečností či stavu, který je odlišný od stavu, ze kterého soud vycházel při svém předchozím rozhodování. Tato změna však musí být podstatná (clausala rebus sic stantibus), čímž se rozumí, že musí mít vliv na změnu

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 397.

²¹ PLECITÝ, V. Zákon o rodině. Komentář, judikatura, prováděcí předpisy, související předpisy. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, str. 103.

původního rozhodnutí soudu o výchově a výživě.²² V opačném případě by se jednalo o nepřipustnou reparaci soudního rozhodnutí, které je pro účastníky i soud závazné.

Úprava výživného se děje vždy podle stavu, který je zde v době vydání rozhodnutí. Změnou poměrů se rozumí nejčastěji změna potřeb oprávněného, zejména v souvislosti s fyzickým dospíváním, školní docházkou, zdravotním stavem atd., ale může nastat i změna v možnostech povinného, zejména v souvislosti se zvýšením nebo poklesem v příjmech, změnou počtu vyživovacích povinností, které musí osoba povinná plnit atd.²³ Nestačí však jen např. zanedbatelný či dočasný vzrůst či pokles výdělku, ale jen změna závažnějšího rázu bude mít vliv na změnu rozhodnutí o vyživovací povinnosti. Dle judikatury je nesporné, že takovou důležitou změnou mající význam pro novou úpravu výživného je také to, že povinnému přibyla vyživovací povinnost k další osobě.

Soud může i se zpětným účinkem, nejdéle však 3 roky ode dne zahájení řízení, změnit výživné, tedy výživné zvýšit, snížit či zrušit. Podle novely občanského soudního řádu provedené zákonem č. 259/2008 Sb., tak může soud učinit i pokud se jedná o zletilé dítě.²⁴

V případě, že by došlo ke zrušení či snížení vyživovací povinnosti pro nezletilé dítě za minulou dobu, tak platí, že spotřebované výživné není třeba vracet (§ 99 ZOR). Kdyby však nedošlo ke spotřebování všech částek vyplacených na výživném, měl by povinný nárok na vrácení takových částek. To, že částka výživného spotřebována nebyla, by bylo nutno dokázat.

Při rozhodování o změně původního rozhodnutí soudu je třeba vycházet ze spisového materiálu vztahujícího se k řízení, v němž bylo vydáno toto původní rozhodnutí o výživném.²⁵

Návrh na zahájení řízení se podává u okresního soudu, v jehož obvodu má dítě bydliště. Takový návrh musí obsahovat označení účastníků řízení, tj. matky, otce a dítěte, o jejichž poměrech se jedná a uvádí se v něm všechny rozhodné skutečnosti, které jsou důvodem pro změnu vyživovací povinnosti. Je vhodné podložit výdaje

²² PLECITÝ, V. Zákon o rodině. Komentář, judikatura, prováděcí předpisy, související předpisy. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, str. 131.

²³ LUŽNÁ, Z. Zvýšení výživného pro nezletilé děti. Právo a rodina, 2008, roč. 10, č. 12, str. 16.

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 478.

²⁵ LUŽNÁ, Z. Zvýšení výživného pro nezletilé děti. Právo a rodina, 2008, roč. 10, č. 12, str. 16.

připojením dokladů o zaplacení a na závěr navrhovatel rovněž uvede, čeho se domáhá. Soud si obstarává všechny relevantní údaje pro vydání rozhodnutí sám, účastníci však vystupují aktivně a označí soudu všechny jim známé skutečnosti.

V.II.IV ZPŮSOBY PLNĚNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Základní pravidlo tkví v tom, že se výživné poskytuje v penězích, v pravidelných měsíčních splátkách, které jsou splatné vždy měsíc předem, jak je stanoveno v § 97 odst. 1 ZOR. V případě souhlasu oprávněného však není vyloučeno plnit výživné, třeba i jen zčásti, ve věcech odpovídajících hodnotě výživného.

Zákon č. 91/1998 Sb. zavedl dvě výjimky z pravidla, že výživné je placeno pravidelnými měsíčními dávkami. Prvou touto odchylkou je ustanovení § 85a odst. 2 ZOR, které prolomilo zásadu, že výživné se poskytuje k uspokojování okamžitých aktuálních potřeb, a zavedlo možnost tvorby úspor z poskytovaného výživného.²⁶ Poskytnuté výživné je tak rozděleno na dvě části, z nichž jedna slouží k úhradě momentálních potřeb a druhá část je použita na tvorbu úspor k zabezpečení budoucnosti dítěte. Je totiž téměř jisté, že pokud by takoví dobře situovaní rodiče žili spolu, také by vytvářeli majetkové zajištění pro budoucnost dítěte. Soud pak má zajistit, aby naspořené prostředky nebyly použity někým jiným pro jiný účel, než k jakému mají tyto peníze sloužit. Soud zpravidla zaváže peněžitý ústav, který takový účet s prostředky vede, aby je vyplatil jen na základě souhlasu obou zákonných zástupců.

Možnost tvorby úspor byla zavedena až tzv. velkou novelou zákona. Tam, kde to majetkové poměry povinného rodiče dovolují, bylo nově možné za odůvodněné potřeby považovat i tvorbu úspor. V takovém případě by však měl soud svým rozhodnutím stanovit povinnost vyúčtování, aby se zajistilo, že toto „nadstandardní“ výživné nebude spotřebováno k jiným účelům.²⁷ Tato tzv. velká novela byla sice přijata až v roce 1998, avšak již v roce 1989 Komentář k zákonu o rodině uvádí, že „není vyloučeno, aby složil povinný výživné dopředu v penězích, to by však znamenalo jen určitou zálohu, která nemá vliv na možnost změny výživného, dojde-li ke změně

²⁶ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2008, č. 1-2, str. 33.

²⁷ NYKODÝM, J. Novela zákona o rodině (zák. č. 91/1998 Sb. zák.). Bulletin advokacie, 1998, č. 8, str. 22.

poměru a budou-li pro to zákonné podmínky“.²⁸ Tento názor se však setkává s kritickou odezvou, neboť dle jiných názorů je ustanovení § 97 ZOR kogentní povahy, a tudíž se od něj nelze odchýlit dohodou ani rozhodnutím soudu a jednorázový způsob plnění také potlačuje osobní stránku výživného jako vztahu mezi blízkými osobami.²⁹

Druhou odchylkou z principu poskytování výživného pravidelnými měsíčními splátkami je ustanovení § 97 odst. 2 ZOR, dle něhož jedná-li se o výživné pro dítě, může soud v případech hodných zvláštního zřetele založit povinnost osobě povinné poskytovat výživné složit peněžitou částku pro výživné splatné v budoucnu. Soud pak musí učinit opatření zaručující pravidelnou výplatu měsíčních dávek výživného odpovídající stanovenému rozsahu. Takovými případy hodných zvláštního zřetele budou např. situace, kdy rodič v současné době má finanční prostředky k dispozici, avšak podniká příliš riskantním způsobem, dále situace, kdy povinný má v plánu delší pobyt v zahraničí či zdědí značné prostředky. Nejedná se o zproštění vyživovací povinnosti, ale o složení zálohy na výživné splatné v budoucnu.

Výživné lze plnit i v naturáliích, např. úhradou nákladů na studium, nákupem potřebných věcí.

V neposlední řadě je vyživovací povinnost při normálním chodu věcí plněna formou přímé osobní péče o dítě a péče o společnou domácnost. Osobní péčí rodiče rozumíme výkony, které dělá ve prospěch dítěte s cílem zajistit jeho zdárný vývoj. Jsou jimi tedy výkony, které souvisí s výchovou dítěte a se zajišťováním uspokojování jeho potřeb. Rozsah této osobní péče pak určuje rozsah plnění vyživovací povinnosti tohoto rodiče v penězích a zároveň se v závislosti na této míře osobní péče úměrně zvyšuje rozsah plnění vyživovací povinnosti v penězích druhým rodičem. Hledisko péče o společnou domácnost bereme v úvahu v případě, že oba rodiče spolu žijí anebo také tehdy, jestliže rodiče spolu žijí a je jim vyměřována vyživovací povinnost vůči dítěti, které bylo svěřeno do péče třetí osoby nebo umístěno do ústavní výchovy.

²⁸ RADIMSKÝ, J.; RADVANOVÁ, S. et al. Zákon o rodině. Komentář. Praha: Panorama, 1989, str. 366.

²⁹ RADVANOVÁ, S. Vyživovací povinnost s otazníky. Právo a zákonnost, 1990, č. 38/8, str. 446
citováno dle TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost. Praha: Panorama, 1984, str. 34.

V.II.V. DŮVODY STANOVENÍ VÝŽIVNÉHO SOUDEM

Aby mohl soud o výživném rozhodovat, musí být dány podmínky stanovené v právu hmotném, tedy v zákoně o rodině.

Prvým důvodem, se kterým je spojeno rozhodování soudu o výživném, je okolnost stanovená v § 50 odst. 2 ZOR, a to že rodiče nezletilého dítěte spolu nežijí a nedohodnou se o úpravě výchovy a výživy dítěte.

Dále bude soud rozhodovat o výživném dle § 86 odst. 2 ZOR, kdy rodiče spolu sice žijí, ale jeden z nich neplní dobrovolně svou vyživovací povinnost.

Třetím důvodem pro rozhodování soudu o výživném mohou být § 25 a 26 ZOR, dle kterých je rozhodnutí soudu o výživném pro nezletilé děti pro dobu po rozvodu podmínkou pro rozvod manželství.

Dále je třeba stanovit výživné osobám povinným poskytovat vyživovací povinnost v případě svěřeni dítěte do péče třetí osoby dle § 45 ZOR.

Další důvod rozhodování soudu o výživném uvádí ustanovení § 45d ZOR, dle kterého je třeba rozhodovat o výživném ve prospěch státu, bylo-li dítě svěřeno do pěstounské péče, a dále vzhledem k § 43 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, je nutno rozhodovat o výživném také v případě svěřeni dítěte do výchovy poručníka, jestliže vyživovací povinnost rodičů dle § 44 odst. 5 ZOR byla zachována.

Podle § 103 ZOR je nutno upravit vyživovací povinnost rodičů i tehdy, jestliže soud nařídí ústavní výchovu dítěte.

Dle ustanovení § 113 OSŘ je o výživném rozhodováno také vždy, je-li rozhodováno o určení otcovství.

V.III. ROZSAH VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti se vychází z obecných kritérií stanovených v § 96 odst. 1 ZOR, která se uplatňují u všech druhů vyživovací povinnosti a jsou jimi:

- a) schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného

b) odůvodněné potřeby oprávněného.³⁰

Oba tyto předpoklady musí být dány kumulativně, jelikož spolu souvisejí a navzájem se podmiňují. Nebude-li na straně povinného schopnost a možnost poskytovat výživné oprávněnému, nebude vyživovací povinnost vůbec stanovena.

Vedle těchto obecných hledisek, které stanovují základní hranice pro stanovení vyživovací povinnosti, je třeba vycházet i z hledisek konkrétních pro jednotlivé druhy vyživovací povinnosti. Pokud jde o vyživovací povinnost rodičů vůči dětem, tak je toto hledisko stanoveno v § 85 odst. 2 ZOR, dle kterého má dítě právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Dalším hlediskem ovlivňujícím výši rozsahu vyživovací povinnosti představuje také osobní péče o dítě jedním z rodičů a v případě společného soužití rodičů také skutečnost, jak každý z nich pečuje o společnou domácnost a zabezpečuje její řádný chod. V soudní praxi se vychází z toho, že u dítěte nízkého věku je vyživovací povinnost zcela realizována osobní péčí a postupně s růstem a osamostatňováním se dítěte se tento podíl osobní péče na celkovém rozsahu vyživovací povinnosti zmenšuje.³¹

V.III.I. SCHOPNOSTI, MOŽNOSTI A MAJETKOVÉ POMĚRY POVINNÉHO

Skutečnost, že je třeba při stanovení vyživovací povinnosti vycházet ze schopností, možností a majetkových poměrů rodičů, je vyjádřena nejen ve společných ustanoveních v § 96 odst. 1 ZOR, ale pokud jde o vyživovací povinnost rodičů vůči dětem, tak rovněž v § 85 odst. 2 ZOR. Nejde o pouhé stanovení obecného kritéria pro určení vyživovací povinnosti, ale rovněž o vyjádření toho, že pro výživné budou rozhodné možnosti a schopnosti obou rodičů, a tedy o vyjádření míry, jakou se každý z rodičů má na vyživovací povinnosti účastnit. Při stanovení vyživovací povinnosti jednoho rodiče je tedy třeba posoudit rozsah vyživovací povinnosti druhého rodiče.

Schopnosti jsou vlastnosti subjektivní vyplývající z tělesných a duševních schopností rodiče, jeho zdravotního stavu, náklonnosti, nadání, nabytých vědomostí,

³⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006, str. 250.

³¹ HOLUB, M. et al. Zákon o rodině. Komentář a předpisy související, 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.9.2007. Praha: Linde Praha a.s., 2007, str. 279.

vloh, manuální zručnosti. Jsou to tedy subjektivní vlastnosti osoby, které jí umožňují vlastní existenci, popřípadě i výživu jiného, kterou jsou povinny poskytovat.³²

Možnosti jsou chápány jako kategorie objektivní, tzn. že povinný nemůže tyto okolnosti ovlivnit, existují nezávisle na jeho vůli. Jsou jimi např. místo, kde žije, prostředí, ve kterém žije atd. Uplatnění schopností povinného je tedy možné jen v rámci určitých možností. Je třeba vzít v potaz míru nezaměstnanosti v určitých regionech, možnost rekvalifikace atd.

Zásada potenciality příjmů vyjadřuje, že pro stanovení vyživovací povinnosti je rozhodující příjem rodiče, kterého by mohl dosáhnout, kdyby řádně využíval svých schopností, nikoli příjem, který fakticky dosahuje. Tento princip je obsažen v § 96 odst. 1 ZOR, který stanovuje povinnost soudu při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného také zkoumat, zda se povinný bez důležitého důvodu nevzdal výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popř. zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Tato formulace tzv. potenciality dává možnost soudu v případě zjištění, že povinný změnil zaměstnání z vysoce placeného na zaměstnání s podstatně menší odměnou za práci či jestliže povinný podnikatel trvale vykazuje ztrátu, aby stanovil výši výživného především s ohledem na odůvodněné potřeby oprávněného než s ohledem na příjmy povinného, a vychází z příjmů rodiče před změnou zaměstnání. Toto ustanovení slouží k ochraně oprávněného, jelikož se snaží zamezit úniku povinné osoby před poskytováním vyživovací povinnosti. Bude tedy třeba zkoumat důvody, které povinného vedly k této změně zaměstnání.

Schopnosti a možnosti rodiče se v průběhu doby mění. Při rozhodování soudu o vyživovací povinnosti jsou určující ty schopnosti a možnosti, které má rodič v okamžiku rozhodování soudu. Jestliže soud rozhoduje o vyživovací povinnosti za dobu minulou dle § 98 odst. 1, musí posoudit vývoj těchto schopností a možností a případně odlišit výši výživného za jednotlivá období.

Do faktických příjmů povinného zahrnujeme všechny možné příjmy, ať již z pracovní či podnikatelské činnosti, tak také příjmy z nájmu, z různých přírůstků a užitků, z výher a sázek zákonem dovolených, z důchodového zabezpečení atd.³³

³² HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2001, str. 140.

Základem pro určení výše vyživovací povinnosti je příjem povinného, tedy jeho odměna za pracovní činnost, pokud je v souladu se schopnostmi a možnostmi povinného. Tam, kde má povinný příjem ze závislé činnosti, není při určování výše mzdy pochybností. Problémy však můžou nastat při určování výše příjmu rodiče vykonávajícího jinou než závislou činnost, který nesplnil svou povinnost stanovenou v § 85a odst. 1 ZOR, dle kterého musí prokázat vyšší svých příjmů soudu a předložit k tomu stanovené podklady. Pro tyto případy stanovuje ZOR právní domněnku, podle které platí v případě nesplnění této povinnosti prokázání svých příjmů, že příjem rodiče činí 12,7násobek životního minima.

Mezi příjmy povinného řadíme i ty výnosy, které má rodič vedle mzdy z jiné pracovní činnosti, jako jsou příjmy z vedlejšího pracovního poměru, příjmy z dohod o provedení práce či z dohod o pracovní činnosti. O všech těchto příjmech musí soud provést zjištění, včetně těch příjmů, které jsou vykonávány podle jiného předpisu, než je zákoník práce.³⁴

Dopad na rozsah vyživovací povinnosti mají rovněž závazky povinného, které redukuje jeho možnosti a majetkové poměry. Z hlediska povahy těchto závazků jsou to především jiné druhy vyživovací povinnosti vyplývající ze ZOR. Nebere se však ohled na dobrovolně plněné výživné, u něhož nejsou splněny zákonné podmínky pro jeho poskytování. Soud posuzuje rozsah těchto vyživovacích povinností s ohledem na možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného a rozsah těchto povinností stanoví tak, aby mohly být plněny alespoň přiměřeně.³⁵

V.III.II. ODŮVODNĚNÉ POTŘEBY DÍTĚTE

Odůvodněnými potřebami oprávněné osoby rozumíme všechny potřeby nutné pro život kulturního člověka. Tato všeobecná formulace musí být konkretizována v závislosti na různých situacích, protože míra těchto potřeb se odvíjí od věku dítěte, jeho fyzické a duševní vyspělosti, zdravotního stavu, schopností, způsobu přípravy na budoucí povolání, zálib, zájmů, od skutečnosti, zda dítě žije s rodiči či nikoliv.

³³ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2001, str. 133.

³⁴ PLECITÝ, V; SALAČ, J. Základy rodinného práva. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2001, str. 108.

³⁵ PLECITÝ, V; SALAČ, J. Základy rodinného práva. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2001, str. 111.

Odůvodněnými potřebami jsou tedy náklady na krytí osobních potřeb dítěte, a to jak potřeb hmotných, tak potřeb kulturních.

Zatímco hmotné potřeby jsou určeny k zajištění základní výživy, resp. výživy v užším smyslu tj. stravování, ošacení, obuvi i bydlení, kulturní potřeby zahrnují vše, co přispívá k výchově dítěte a jeho utváření po stránce psychické. Jsou to tedy různé zájmové kroužky, sportovní a rekreační potřeby, vzdělání a příprava na budoucí povolání.

Odůvodněné potřeby jsou rovněž odvislé od schopností a možností rodičů a jejich životní úrovně. Jsou-li tedy tyto schopnosti a možnosti omezené, budou odůvodněnými potřebami jen běžné potřeby dítěte, naopak jsou-li možnosti a schopnosti rodičů širší, budou se odůvodněnými potřebami rozumět i další potřeby zaručující všestranný rozvoj dítěte. Platí tedy zásada, že odůvodněné potřeby odrážejí životní úroveň rodičů.

Míra potřeb dítěte je odstupňována a závisí především na věku dítěte. S přibývajícím věkem se potřeby dítěte úměrně zvyšují, což vede ke zvýšení stanoveného výživného. U nejmenších dětí (kojenců) se za odůvodněné potřeby považuje nejen výživa, ale také náklady na tzv. výbavičku, kterou rozumíme dětské prádlo, kočárek, nánožník, postýlku atd. K výdajům spojeným s obstaráváním této výbavičky je při vyměřování výživného taktéž přihlíženo.³⁶

Potřeby dítěte se zvyšují postupně a plynule. Prvním přelomem bývá přechod od kojeneckého věku do věku předškolního, kdy nelze omezovat náklady na zabezpečení výživy, ale je třeba vynakládat i výdaje na výchovu a rozvoj související s nadáním dítěte. Dalším významným projevem do potřeb oprávněného je zahájení povinné školní docházky. Vzniknou nové výdaje související s pořizováním školních potřeb pro dítě, dále náklady na různé školní výlety, lyžařské kurzy, zájmové kroužky apod. K významnému vzrůstu výdajů dochází v období dospívání. Náklady přibývají v oblasti přípravy na budoucí povolání, kde je nutno hodnotit potřeby individuálně u každého. Vzrůst nákladů souvisí také s fyzickým růstem osoby, protože je třeba uvážit dopad na samotnou výživu a zároveň zohlednit výdaje na nové ošacení. Dále potřeby závisí na způsobu přípravy na budoucí povolání, jelikož vedle státních škol existují i školy soukromé, kde bývají náklady několikanásobně vyšší.

³⁶ RADIMSKÝ, J.; RADVANOVA, S. et al. Zákon o rodině. Komentář. Praha: Panorama, 1989, str. 312.

Při stanovení rozsahu výživného je nutné brát v úvahu také zdravotní stav dítěte. I přesto, že jsou všechny děti mající české státní občanství zdravotně pojištěny, ne všechny náklady zdravotní pojišťovny hradí. Do rozsahu vyživovací povinnosti se můžou promítnout vyšší náklady spojené s doplácením značných částek za léky, za různé pomůcky jako čističe vzduchu a jiné antialergické potřeby, invalidní vozíky, naslouchadla pro neslyšící, pomůcky pro nevidomé atd.³⁷

Význam má také majetek, který oprávněný vlastní, a příjmy z něho, pokud přinášejí trvalý nebo dlouhodobý užitek. Vyživovací povinnost však bude nutné plnit i tehdy, jestliže budou odůvodněné příjmy kryty z takového majetku. V takovém případě lze hovořit o výhodnějším postavení oprávněného.

Dále bude mít vliv na rozsah vyživovací povinnosti vlastní příjem oprávněného, který však musí být trvalý a pravidelný a být pobírán v době přípravy na budoucí povolání. Takovým příjmem však není jednorázový, nahodilý příjem pobíraný z různých krátkodobých prázdninových brigád.

Některé potřeby však mezi odůvodněné potřeby zahrnout nelze. Jsou jimi především takové potřeby, které jsou hrazeny ze společenských fondů. V případě, že jsou kryty jen částečně, je třeba i tuto okolnost promítnout do rozsahu vyživovací povinnosti.

Dárky, kapesné a jiná příležitostná plnění poskytovaná např. v průběhu styku povinného a oprávněného se do výživného nezapočítávají.³⁸

Ustanovení § 85a odst. 2 ZOR považuje za odůvodněné potřeby i tvorbu úspor zabezpečujících zejména přípravu na budoucí povolání.

V.III.III. PRÁVO DÍTĚTE PODÍLET SE NA ŽIVOTNÍ ÚROVNI SVÝCH RODIČŮ

Vedle obecných kritérií, stanovuje ZOR ještě další hlediska, ze kterých se má v případě stanovení vyživovací povinnosti vycházet. Tak je tomu v § 85 odst. 2 ZOR,

³⁷ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2008, č. 1-2, str. 33.

³⁸ KOVÁŘOVÁ, D. Výživné mezi rodinnými příslušníky – nebývá to jednoduché. Právo a rodina, 2008, roč. 10, č. 12, str. 7.

který zakotvuje právo dítěte podílet se na životní úrovni svých rodičů, což bylo vymezeno až zákonem č. 91/1998 Sb.

Jestliže tedy existuje právo dítěte podílet se na životní úrovni svých rodičů, pak již jen z tohoto důvodu by měl soud životní úroveň rodičů při určování výše výživného pro nezletilé děti – z úřední povinnosti – zjišťovat.³⁹

Pokud spolu rodiče nežijí a jejich životní úroveň je rozdílná, podílí se dítě na životní úrovni toho rodiče, jehož životní úroveň je vyšší. V případě, že dítě žije s rodičem s velmi nízkou životní úrovní, který vykonává svou vyživovací povinnost především osobní péčí o dítě, má dítě právo podílet se na velmi vysoké životní úrovni druhého rodiče, kterému tak bude stanoveno vysoké výživné, nikoliv jen spotřebního charakteru.⁴⁰

S právem dítěte podílet se na životní úrovni svých rodičů souvisí nutnost zohlednit při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti celkové majetkové poměry povinného a jeho životní styl. Jedná se tak tedy např. o to, zda rodič vlastní nemovitosti, motorová vozidla, nákladné pracovní pomůcky a jakou projevuje celkovou životní úroveň navenek, např. tím, jakým způsobem tráví svůj volný čas a dovolené.

³⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 7.3.2007, sp. zn. US/527/06.

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 403.

VI. VYŽIVOVACÍ POVINNOST DĚTÍ K RODIČŮM

VI.I. CHARAKTERISTIKA

Vyživovací povinnost dětí k rodičům upravuje ZOR v ustanovení § 87. Subjekty tohoto právního vztahu jsou rodiče jako osoby oprávněné a dítě jako osoba povinná.

Za rodiče je třeba i zde považovat osoby, jejichž rodičovství bylo určeno zákonem tj. osoby, které jsou s dítětem právně příbuzné v prvním stupni přímé linie, ale také osoby, jejichž rodičovství bylo založeno osvojením. I zde platí, že není podstatné, zda jsou rodiče manžely, jestli spolu žijí, či nikoliv nebo zda jim náleží rodičovská zodpovědnost.

Rovněž i tento druh vyživovací povinnosti je vždy vztahem mezi jedním oprávněným a jedním povinným. V případě, že je třeba plnit vyživovací povinnost vůči oběma rodičům, je nutné ji určit ke každému zvlášť.⁴¹

Mají-li rodiče více dětí, má každé z nich samostatně vyživovací povinnost vůči rodičům. Taktéž zde je tedy vyloučen solidární závazek a každé z dětí plní vyživovací povinnost samo za sebe. V případě, že by se rodiče domáhali žalobou plnění této povinnosti u jednoho ze svých dětí, nemohl by soud ve svém výroku rozhodnout i o povinnosti jiného dítěte, neboť by tím překročil předmět řízení vymezený žalobou. Ale i zde by se v dokazování zabýval rozsahem vyživovací povinnosti u ostatních dětí, jinak by nemohl určit rozsah této povinnosti konkrétního povinného. Jestliže tedy soud rozhoduje o vyživovací povinnosti jednoho dítěte vůči rodiči, nestanoví v rozsudku výslovně vyšší vyživovací povinnosti dítěte, vůči němuž nárok uplatněn nebyl, soud si však musí vyřešit otázku vyživovací povinnosti ohledně všech povinných dle § 87 odst. 2 ZOR.⁴²

Z ustanovení § 91 odst. 3 a z § 92 odst. 2 ZOR vyplývá, že je tato vyživovací povinnost subsidiární k vyživovací povinnosti mezi manžely, popř. rozvedenými manžely.

⁴¹ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právní příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 129.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.12.1966, sp. zn. 5 Cz 158/66.

Tuto vyživovací povinnost je nutno odlišovat od tzv. koadjutoria upraveného v § 31 odst. 4 ZOR, kterým se rozumí povinnost dítěte žijícího ve společné domácnosti s rodiči přispívat na úhradu společných potřeb rodiny podle svých možností a schopností, pokud má vlastní příjem, popř. majetek. Základním rozdílem je, že tzv. koadjutorium slouží k úhradě nikoliv osobních potřeb tak, jak je tomu u výživného, ale k přiměřené úhradě společných nákladů rodiny.

VI.II. TRVÁNÍ

VI.II.I. VZNIK, ZMĚNA A ZÁNİK

Předpokladem vzniku vyživovací povinnosti dětí k rodičům je stav odkázanosti na výživu na straně rodiče, dále jsou to schopnosti, možnosti a majetkové poměry dítěte a v neposlední řadě soulad s dobrými mravy.⁴³

Prvním předpokladem této vyživovací povinnosti, vyplývajícím z § 87 odst. 1 ZOR, je tedy potřebnost ze strany rodiče. Potřebnost existuje v případě, že rodiče nemají zdroj obživy anebo takový zdroj nepostačuje ke krytí jejich osobních potřeb. Takový stav odkázanosti vzniká především tehdy, když rodiče nemohou pracovat a nevznikne jim tak nárok na starobní nebo vdovský či vdovecký důchod anebo bude takový důchod natolik nízký, že nebude postačovat ke krytí základních potřeb.

Aby dítěti vznikla povinnost poskytovat výživu svému rodiči, musí být schopno samo se živit a být také schopné poskytovat výživné i svým rodičům.

Při rozhodování o přiznání tohoto výživného je rovněž nutno zvažovat hledisko dobrých mravů. Přiznání vyživovací povinnosti dítěte vůči rodiči by bylo v rozporu s dobrými mravy např. tehdy, jestli rodič v minulosti zanedbával plnění své vyživovací povinnosti vůči dítěti, dopustil se zavrženíhodného jednání vůči dítěti, opustil společnou domácnost atd.

Z ustanovení § 98 ZOR vyplývá, že rodič může uplatnit své právo na výživné jen ode dne zahájení soudního řízení, i když odkázanost trvala již delší dobu. Tato

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2001, str. 269.

žaloba na přiznání vyživovací povinnosti může směřovat vůči jednomu z dětí, některému z dětí či vůči všem.

I zde může v případě změny poměrů dojít ke změně nebo zrušení vyživovací povinnosti. K rozhodování o změně však může dojít jen na základě návrhu oprávněné osoby nebo osoby povinné, resp. osob povinných. Ke změně může dojít i v případě, že se změní okruh osob, které jsou povinny výživu poskytovat.

Vyživovací povinnost zanikne, jestliže zaniknou její podmínky, tj. stav odkázanosti rodiče či schopnosti a možnosti dítěte samo se živit či tuto povinnost plnit. Dále je zánik spojen s uzavřením manželství rodiče, poněvadž tímto okamžikem vzniká vyživovací povinnost mezi manžely. V neposlední řadě je zánik vyživovací povinnosti dětí k rodičům spojen se smrtí oprávněné či povinné osoby.

VI.III. ROZSAH

Při stanovení rozsahu této vyživovací povinnosti je třeba vycházet z obecných kritérií stanovených v § 96 odst. 1 ZOR, tj. z možností, schopností a majetkových poměrů povinného a odůvodněných potřeb oprávněného.

Jestliže mají rodiče více dětí, platí vyživovací povinnost pro všechny tyto děti. Každé dítě bude plnit svou povinnost v rozsahu, který odpovídá poměru jeho schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních dětí.⁴⁴

Konkrétním hlediskem pro určení rozsahu tohoto druhu vyživovací povinnosti je kritérium slušné výživy. Na rozdíl od vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem je rozsah této vyživovací povinnosti redukován, jelikož není vyžadováno, aby se rodiče podíleli na životní úrovni svých dětí.

Slušnou výživou se rozumí poskytnutí prostředků k zajištění životní úrovně odpovídající celkové životní situaci rodiče oprávněného k výživě.⁴⁵ Slušnou výživou je tedy míněno zabezpečení nikoliv jen těch nejnужnějších potřeb rodiče, ale průměrné

⁴⁴ PLECITÝ, V. Zákon o rodině. Komentář, judikatura, prováděcí předpisy, související předpisy. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007, str. 115.

⁴⁵ RADIMSKÝ, J.; RADVANOVÁ, S. et al. Zákon o rodině. Komentář. Praha: Panorama, 1989, str. 333.

životní úrovni s ohledem na obvyklý způsob života a rovněž se zřetelem k jeho zdravotnímu stavu, věku apod.

Při posouzení odůvodněných potřeb oprávněného bude mít také význam, zda vůbec nemá vlastní příjem, nebo zda jej má pouze v nedostačující výši. V případě, že rodič nemá vlastní příjem, bude třeba hradit výživným všechny odůvodněné potřeby. V případě nedostačujícího příjmu bude třeba zkoumat, do jaké míry jsou odůvodněné potřeby kryty z tohoto příjmu.

Plnění této vyživovací povinnosti může spočívat jak v peněžitém plnění, tak v naturálním plnění spočívajícím v osobní péči o oprávněnou osobu či v péči o společnou domácnost. V praxi se děti zpravidla dohodnou, které z nich bude mít rodiče v osobní péči a jak budou přispívat ostatní z dětí. V případě, že mezi dětmi k dohodě nedojde, stanoví rozsah vyživovací povinnosti pro každé dítě jednotlivě soud.

VII. EXKURZ – OBJEKTIVIZACE VÝŽIVNÉHO

S ohledem na skutečnost, že rodinněprávní oblast je kromě několika výjimek vyloučena z možnosti podat dovolání, nezabývá se těmito případy nejvyšší soudní instance a není zde tedy nikdo, kdo by rozhodování v oblasti výživného sjednocoval a dával mu určitý směr.⁴⁶

Již v polovině šedesátých let se určení výživného stalo předmětem rozsáhlého výzkumu. Hlavním důvodem byla především nejednotnost rozhodování o výživném a nejistota a tápání soudců při jeho určování. Ke změně zákona sice nedošlo, ale soudní orgány i nadále usilovaly relativně úspěšně o sjednocování judikatury.⁴⁷

Vzhledem k mnohosti a variabilitě kritérií, které mají být při stanovování vyživovací povinnosti zohledňovány, je nejspolehlivější metodou pro stanovení výživného rozhodování soudem, jelikož jen toto posuzování zajišťuje, že bude vzato v úvahu vše, k čemu má být přihlédnuto. Přitom ale dochází k tomu, že někdy jsou u srovnatelných případů rozdílnosti. Důvodem mohou být různé zkušenosti a postoje soudců, zvýraznění různých speciálních hledisek či regionální podmínky, které mohou ovlivnit způsob života v určitých oblastech.

Ze všech těchto příčin bylo již mnohokrát v minulosti (již od prvních úvah o legislativní změně zákona o rodině po r. 1989) usilováno o sjednocení této praxe různými mechanismy, které by zjednodušily rozhodování soudců v této oblasti.⁴⁸

Mezi takové pokusy patří jednak starší způsob, podle kterého se rozsah výživného pro každou osobu, k níž má osoba povinná vyživovací povinnost, určovala určitým podílem z platu (byly určeny 3 díly z platu pro povinného a 1 díl pro každého oprávněného). Modernějším způsobem určování výživného je jeho stanovování na základě tabulek, které zohledňovaly určitá významnější hlediska, jako je věk oprávněného, plat povinného a počet jeho vyživovacích povinností. A v neposlední řadě

⁴⁶ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2008, č. 1-2, str. 31.

⁴⁷ RADVANOVÁ, S. Vyživovací povinnost s otazníky. Právo a zákonost, 1990, č. 38/8, str. 441.

⁴⁸ Důvodová zpráva Návrhu občanského zákoníku, 27. dubna 2009, str. 214. [online], dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf

se objevovaly pokusy zachytit důležitá hlediska pro stanovení vyživovací povinnosti v jejich vzájemné závislosti prostřednictvím matematického vzorce.⁴⁹

V roce 2009 byla vytvořena pracovní skupina pod vedením ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové, která usiluje o nalezení řešení, jak sjednotit a upravit určování výživného tak, aby zjednodušilo možnost dohodnutí se osobám, které na dohodě mají zájem, a dále usiluje o vytvoření materiálu, který pomůže soudcům i dalším institucím rozhodnout v konkrétních případech. Cílem snah je především vytvoření jasného nástroje v podobě tabulek, který umožní jednoduchý výpočet výživného. V první fázi by tyto tabulky, které budou stanovovat průměrnou výši výživného měly být pouze orientační. Podle ministryně ulehčí takové tabulky zatíženost soudů ve věcech výživného až o 30%, jelikož téměř třetina rodičů je schopna se dohodnout, aniž by potřebovala soudní řízení.

Při vytváření těchto tabulek čerpá pracovní skupina ze zkušeností zahraničních sousedů České republiky, jako je Slovensko, Německo a hlavně Rakousko. Poměrně netradičně se slovenský zákonodárce pokusil o objektivizaci výživného, když při stanovení výživného sice vychází z konkrétních možností, schopností a majetkových poměrů povinného a odůvodněných potřeb oprávněného, ale zákon nově rovněž stanoví, že každý rodič je povinen bez ohledu na své možnosti, schopnosti a majetkové poměry plnit svoji vyživovací povinnost k dítěti v minimálním rozsahu ve výši 30% z částky životního minima.⁵⁰ V Rakousku se vypočte a stanoví výživné procentuální částí z čistého příjmu povinného, s ohledem na věk dítěte a na počet vyživovacích povinností, které povinný musí plnit, na zdravotní stav účastníků, způsob vzdělávání a mnoho dalších subjektivních okolností. Takovýto materiál je pouze pomocný a soudce se od něj může odchýlit. V Německu slouží pro výpočet výživného tabulkový systém, kdy je částka výživného stanovena v tabulce založené na nominálních hodnotách určujících výši výživného s ohledem na výši čistého příjmu a s ohledem na zařazení oprávněného do jedné ze tří věkových skupin.⁵¹ Tabulky jsou neustále upravovány

⁴⁹ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právnická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 71.

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář, 4, vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 405.

⁵¹ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právnická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 71.

a důsledně reagují na judikaturu a poznatky vrchních soudů i Nejvyššího spolkového soudu.

Dle projektu sjednocení výživného je tedy cílem sjednocení aplikační praxe v oblasti výživného. Výstupem těchto prací má být doporučující tabulka se stanovením poměrných částí platu určených na výživné.⁵² Tato tabulka má ukazovat, v jakých relacích by se mělo výživné podle věku dítěte pohybovat. Konečná výše výživného se však ještě může lišit, např. podle speciálních potřeb dítěte či regionu, ve kterém rodina žije. Projekt je tvořen sedmi fázemi, které mají proběhnout v období 2 – 3 let. V páté fázi, která má započít v květnu roku 2010 a trvat do května roku 2011, má dojít k pilotnímu testování takto navržených tabulek. Po zhodnocení tohoto pilotního užívání by měli soudci tyto tabulky podle návrhu od července 2011 začít rutinně užívat.⁵³

Soudci budou mít i nadále konečné slovo ve věci rozhodování o výživném, budou však vedeni určitými limity v podobě tabulek a předpokládá se, že se jich budou držet, jelikož se na jejich tvorbě sami podíleli.

Výživné podle ministryně nemá být omezeno žádnou minimální ani maximální hranicí, a pokud by rodiče nesouhlasili, měli by mít možnost dovolání k Nejvyššímu soudu.

Při stanovování výše alimentů bylo přihlášeno zejména k údajům o průměrných nákladech na dítě zveřejněným Českým statistickým úřadem, které jsou však z roku 2003, proto je předpokládáno, že současné výdaje na dítě budou vyšší.

Návrh se však setkává i s některými kritickými ohlasy jako je názor Českého svazu mužů, který tvrdí ve svém prohlášení, že „jakkoliv se tento návrh snaží působit prospěšně pro děti, jedinými osobami, kterým může být jeho realizace ku prospěchu jsou soudci, zejména pak ti méně výkonní“. Rovněž toto sdružení tvrdí, že tento návrh bude mít negativní vliv na demografický vývoj v České republice. I já mám za to, že pokud bude výše výživného limitována určitými orientačními hranicemi, tak se v rozsahu výživného zohlední především odůvodněné potřeby dítěte, nikoliv však v náležité míře právo dítěte podílet se na životní úrovni svých rodičů.

⁵² KOVÁŘOVÁ, D. Projekt sjednocení výživného. [online], dostupné z: http://infografika.idnes.cz/zpravy/domaci/vyzivne/prezentace_vyzivne.pdf

⁵³ V příloze č. 1 je uvedena související tabulka výživného jako procentuálního vymezení příjmů, vycházející z návrhu Ministerstva spravedlnosti.

VIII. PROBLEMATIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI U SPOLEČNÉ A STŘÍDAVÉ PÉČE

Pojem společné a střídavé péče byl do české právní úpravy včleněn teprve zákonem č. 91/1998 Sb. Instituty společné a střídavé péče jsou upraveny v ustanovení § 26 odst. 2 ZOR, který stanovuje, že „jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby“.

Na střídavé či společné výchově se musí rodiče vždy dohodnout. Soud tedy nerozhoduje o této výchově, ale pouze schvaluje dohodu o ní. Praxe soudů se však od tohoto pravidla odchyľuje a o střídavé a společné péči bývá rozhodováno i bez dohody. Společná i střídavá péče musí být vždy v zájmu dítěte.

VIII.I. VYŽIVOVACÍ POVINNOST PŘI SPOLEČNÉ PÉČI

Společná výchova o dítě po rozvodu v podstatě znamená v českém pojetí to, že vztahy rodičů k dítěti na dobu po rozvodu nejsou upraveny.⁵⁴ Společná výchova předpokládá, že dítě bude mít po rozvodu s oběma rodiči stejný kontakt. To lze uskutečnit buď tím, že rodiče i nadále po rozvodu společně bydlí, nebo jestliže je dítě již ve věku blízkém věku zletilosti a s rodiči už prakticky nežije.

V případě, že bylo dítě na základě soudem schválené dohody svěřeno do společné výchovy obou rodičů, vzniká otázka, zda je možno rozhodnout, resp. schválit dohodu o konkrétním rozsahu vyživovací povinnosti.

Jestliže soud schválí dohodu o společné výchově, shoduje se většina autorů v tom, že nelze v takovém případě stanovit konkrétní výši výživného. Rodiče se však musí dohodnout nejen na založení společné výchovy, ale také na tom, kdo nebo v jakém rozsahu bude hradit náročnější předměty dlouhodobé spotřeby, celoroční školné atd.⁵⁵ Nejde zde však o stanovení rozsahu vyživovací povinnosti ve smyslu § 85 a násl. ZOR,

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.; NOVÁK, T. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. Bulletin advokacie, 1999, č. 3, str. 31.

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. Rodinné právo v aplikační praxi. Praha: C.H.BECK, 2000, str. 28.

ale o pouhé vymezení vzájemných povinností rodičů při zabezpečování výživy dítěte. Já se přikláním k tomuto názoru, jelikož schválení dohody o společné výchově neznamená nic jiného než fakt, že poměry dítěte nejsou pro dobu po rozvodu nijak upraveny a právní postavení dítěte ve vztahu k rodičům se tedy nijak nemění.

Opačný názor je však prezentován v Komentáři zákona o rodině autorů Milana Holuba, Hany Nové a Jany Hyklové, podle kterého lze o výživném rozhodovat i v případě společné výchovy, a to proto, že s rozhodováním o výchově je rozhodování o výživném úzce spojeno a dále také proto, že jestliže by byl proti některému rodiči zahájen výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy, bylo by dítě zvýhodněno zajištěním druhé třetiny mzdy povinného.⁵⁶

VIII.II. VYŽIVOVACÍ POVINNOST PŘI STŘÍDAVÉ PÉČI

Střídavá výchova znamená, že dítě žije po určitý časový úsek s každým z rodičů. Zákon nestanovuje po jaké době by mělo ke střídání docházet, v praxi se však uplatňuje model střídání po měsíci a soudy však schvalují i dohody o střídavé výchově po týdnu.

I v případě střídavé výchovy by měl soud pouze schvalovat dohodu rodičů a rodiče by se měli dohodnout i na plnění vyživovací povinnosti, tedy na tom, jakou částkou konkrétně budou přispívat druhému rodiči na výživu dítěte. Jestliže se rodiče dohodnou na střídavé výchově, ale o rozsahu vyživovací povinnosti vedou spor, tak podle převládajícího názoru praxe není taková střídavá výchova v zájmu dítěte.

Podle ustanovení § 97 ZOR se výživné platí v pravidelných opětuujících se částkách splatných vždy na měsíc dopředu. V případě, že je interval střídání dítěte u rodičů 1 měsíc, tak je třeba se v dohodě zavázat, že na výživu bude přispíváno vždy do určitého dne v lichém (sudém) měsíci k rukám druhého rodiče.

I v případě, že je střídavá péče stanovena v týdenních či čtrnáctidenních intervalech má být výživné s ohledem na § 97 ZOR stanoveno v měsíčních splátkách. Rodiče by měli v dohodě brát v úvahu odlišné finanční a majetkové poměry, ale také to, že dítě bude mít část měsíce v péči druhý rodič.

⁵⁶ HOLUB, M. et al. Zákon o rodině. Komentář a předpisy související, 8. aktualizované a doplněné vydání, podle stavu k 1.9.2007. Praha: Linde Praha a.s., 2007, str. 53.

V souvislosti se střídavou výchovou nabývá na významu ustanovení § 97 odst. 3 ZOR, který stanovuje, že započtení pohledávek na výživné poskytované nezletilému dítěti nepřipustné.

IX. PROBLEMATIKA VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI PŘI NÁHRADNÍ PÉČI

IX.I. SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO VÝCHOVY JINÉ FYZICKÉ OSOBY

Péčí nahrazující péči rodičů rozumíme případy, kdy nezanikají práva a povinnosti rodičů k dítěti, přestože rodiče sami o dítě nepečují. Jedná se tedy o formu náhradní rodinné péče, při které se nemění status dítěte, a rodinněprávní vztah rodiče a dítěte je i nadále zachován.

Svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče je opatření, které soud učiní vždy v zájmu dítěte.⁵⁷

Příčiny, které vedou k tomuto svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby nebo společné výchovy manželů, kteří nejsou rodiči dítěte, mohou být nejen subjektivní, ale i objektivní povahy, jako je onemocnění rodičů, neschopnost starat se o dítě v důsledku nepříznivých životních poměrů atd. Podstatou tohoto institutu je výkon osobní péče o dítě po dobu, po kterou ji nemohou vykonávat rodiče.

Je-li dítě svěřeno do výchovy třetí osoby dle ustanovení § 45 odst. 1 ZOR, tak musí být vždy v rámci rozhodování o právech a povinnostech osoby, jíž se dítě svěřuje do výchovy, rozhodnuto i o výživě takového dítěte. Takovýmto rozhodnutím bude určena vyživovací povinnost každému z rodičů opět dle obecných kritérií v § 96 odst. 1 ZOR, tzn. podle schopností, možností a majetkových poměrů každého rodiče, a toto výživné bude splatné k rukám osoby, jíž se dítě svěřuje do výchovy. Z praktického hlediska je tedy žádoucí, aby soud ve svém konkrétním rozhodnutí vymezil též oprávnění fyzické osoby, popř. manželů přijímat výživné pro dítě, hospodařit s ním a případně jej i soudně vymáhat.

Při stanovení takovéto vyživovací povinnosti rodičům je třeba brát na zřetel, že rodiče nebudou vykonávat osobní péči o dítě, kterou je možno vyživovací povinnost plnit dle § 85 ZOR.

Jako kontroverzní otázka se může jevit určení okamžiku, od kterého je vyživovací povinnost vůči dítěti svěřenému do péče zahájena. Jeden názor říká, že tato

⁵⁷ KNAPPOVÁ, M. et al. Občanské právo hmotné. 3. svazek. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 132.

vyživovací povinnost počíná od právní moci rozsudku, kterým bylo dítě svěřeno do péče, a ty náklady, které osoba, jíž je dítě svěřeno vynaložila před právní mocí tohoto rozsudku, může tato osoba uplatnit vůči rodičům jako svůj vlastní nárok dle § 101 odst. 1 ZOR, dle kterého má ten, kdo zcela nebo zčásti splnil vyživovací povinnost za jiného nárok na úhradu tohoto plnění. Opačný názor vychází z § 98 odst. 1 ZOR jež stanovuje, že vyživovací povinnost pro děti lze upravit i za dobu minulou, nejdéle však za období tří let ode dne zahájení řízení.⁵⁸

IX.II. PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Další formu náhradní rodinné péče tj. péče nahrazující péči rodičů představuje pěstounská péče, kterou zákon o rodině upravuje v § 45a až 45d. Tato forma náhradní rodinné péče je vedle institutu osvojení nejrozšířenější formou náhradní rodinné péče.

Pěstounskou péčí chápeme především vztah mezi pěstounem a dítětem, jehož obsah tvoří některá vzájemná práva a povinnosti. Rozhodnutím soudu, kterým je dítě do pěstounské péče svěřeno, nevzniká mezi pěstounem a dítětem takový vztah, jaký je mezi rodiči a dětmi, a nezanikají tak ani právní vztahy k původní rodině.

Rozsah vzájemných práv a povinností pěstouna a jemu svěřeného dítěte stanovuje zákon o rodině v § 45c a jako základní povinnost pěstouna je stanovena v odstavci 1 povinnost pěstouna o dítě osobně pečovat.

Jelikož rodinněprávní vztah mezi rodičem a dítětem existuje i nadále, zůstává rodičům zachována i vyživovací povinnost k dítěti, avšak mění se způsob placení tohoto výživného.

Pěstoun nemá povinnost vyživovat jemu svěřené dítě a hmotné potřeby dětí jsou kryty z dávek státní sociální podpory dle ustanovení § 37 až § 41 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁹

Z ustanovení § 45d ZOR pak vyplývá, že soudem stanovený nárok na výživné dítěte, kterému náleží právo na dávku státní sociální podpory dle shora uvedených ustanovení, pak přechází na stát. Jedná se o tzv. legální cessi ve smyslu § 45d ZOR.

⁵⁸ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - praktická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 112.

⁵⁹ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2009, č. 1-2, str. 39.

Smyslem této legální cesse je osvobození pěstouna od často obtížného vymáhání výživného pro dítě, které mu bylo svěřeno do péče.⁶⁰

Jen v případě, že by výživné bylo vyšší než příspěvek státní sociální podpory, náležel by dítěti rozdíl mezi výživným a tímto příspěvkem. Tento rozdíl se pak vyplácí pěstounovi.

Výši výživného soud určí po nabytí právní moci rozsudku o svěřením nezletilého dítěte do pěstounské péče a po právní moci správního rozhodnutí příslušného úřadu o stanovení příspěvku podle zákona o státní sociální podpoře. Ve svém rozhodnutí soud zároveň určí, aby povinný rodič poukazoval výživné na účet toho orgánu, který zmíněný příspěvek vyplácí, tedy na účet úřadů práce a v Praze na účet příslušných městských částí.

V případě, že by rodiče svou vyživovací povinnost neplnili dobrovolně, vymáhá příslušný orgán výživné do výše příspěvku, který je dítěti vyplácen, jako pohledávku státu. Jestliže je výživné vyšší než příspěvek, tak příslušný orgán vymáhá rozdíl mezi výší příspěvku a výší výživného v zastoupení dítěte.

Stejně tak jako dítě svěřené do pěstounské péče, má i dítě, jemuž byl ustanoven poručník, právo na stejné dávky státní sociální podpory. Proto i v případě, kdy byl dítěti ustanoven poručník v důsledku toho, že rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, její výkon byl pozastaven nebo nemají plnou způsobilost k právním úkonům, je stanoveno výživné, které je poskytováno na účet orgánu, který tyto příspěvky poskytuje. Není možné však výživné stanovit, jestliže rodiče nejsou známi nebo zemřeli.

IX.III. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova je formou náhradní kolektivní péče o dítě. K umístění dítěte do ústavní výchovy dochází v případě, že o dítě nemůže být postaráno ve vlastní rodině a jestliže se nezdařilo umístit dítě do náhradní rodinné péče. Příčinou k svěřením dítěte do ústavní výchovy může být také rozhodnutí či žádost rodičů a v neposlední řadě také

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006, str. 339.

soud nařídí ústavní výchovu v případě, že je výchova dítěte v dosavadním rodinném prostředí vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě.⁶¹

V této oblasti dochází k velké míře nejednotnosti soudního rozhodování. Důvodem je především dvojkolejnost daná stanovením výživného na straně jedné v soudním řízení a platby na dítě umístěné do ústavní nebo ochranné výchovy na straně druhé, která je stanovena v řízení správním.⁶²

Z ustanovení v § 103 ZOR vyplývá, že v případě, že soud rozhodne o umístění dítěte do ústavní nebo ochranné výchovy, musí vždy rovněž upravit také rozsah vyživovací povinnosti rodičů k takovým dětem.

Při stanovení rozsahu takové vyživovací povinnosti, musí soud zohlednit předpokládanou výši platby podle zvláštních právních předpisů. Každá oblast zabezpečující ústavní výchovu stanovuje rozdílný termín pro tyto platby za pobyt dítěte v ústavu. Tak např. zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, užívá pojem „příspěvek na úhradu péče poskytované dětem a nezaopatřeným osobám v zařízeních“. Zákon o rodině používá ve svém ustanovení § 103, jak už jsem výše uvedla, termín „platba podle zvláštních předpisů“. Pojem „zohlednění“ předpokládané výše platby za pobyt dítěte v ústavu si soud může různě vyložit. V prvním případě by se toto zohlednění dalo chápat tak, že by vyživovací povinnost byla soudem stanovena jako rozdíl částky výživného vycházející z obecných kritérií v § 96 ZOR a částky příspěvku na úhradu péče poskytované dětem a nezaopatřeným osobám v ústavní péči. V jiném případě může být výživné stanoveno částkou podle obecných kritérií v § 96 ZOR. Tento příspěvek dětem a nezaopatřeným osobám by byl zohledněn pouze jako další finanční závazek osoby povinné plnit vyživovací povinnost.

Já se ztotožňuji s názorem autorky Hany Nové, která vychází z § 97 odst. 3, a tvrdí, že nelze od nároku nezaopatřeného dítěte, kterým je výživné, odečítat nárok jiného subjektu, v tomto případě nárok státu, resp. ústavu na příspěvek na úhradu péče poskytované dětem a nezaopatřeným osobám v zařízení, jelikož podle výše zmíněného § 97 odst. 3 ZOR je přípustné započtení výživného jen dohodou a u výživného poskytovaného nezletilým dětem není započtení přípustné vůbec.

⁶¹ KNAPPOVÁ, M. et al. Občanské právo hmotné. 3. svazek. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 140.

⁶² NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2009, č. 1-2, str. 40.

X. PROBLEMATIKA URČOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO VE SPECIFICKÝCH SITUACÍCH

X.I. POVINNÝ JAKO OSOBA SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÁ

Až do přijetí velké novely v roce 1998 chyběla v zákoně o rodině právní úprava, která by vymezovala stanovení vyživovací povinnosti soukromým podnikatelům.

Tento problém nyní řeší ustanovení § 85a odst. 1 ZOR, který ukládá rodiči, jež má příjmy z jiné než závislé činnosti podléhající dani z příjmů, povinnost soudu prokázat své příjmy z podnikání, z jiné samostatně výdělečné činnosti, z kapitálového majetku, z pronájmu a ostatní příjmy, jako jsou např. příjmy z příležitostných činností, z převodu vlastních nemovitostí, movitých věcí a cenných papírů atd.⁶³

Dále zákon nařizuje rodiči předložit podklady pro zhodnocení svých majetkových poměrů, kterými je možno rozumět zejména peněžní deník, účetnictví, účetní závěrku apod.

Rodič musí podle ustanovení § 85a odst. 1 ZOR rovněž umožnit soudu zjistit i další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle zvláštních právních předpisů.

V případě, že povinný rodič nesplní tuto povinnost stanovenou zákonem v přiměřené lhůtě stanovené soudem, uplatní se nevyvratitelná právní domněnka o výši příjmů takového rodiče. Průměrný měsíční příjem by se vypočítal jako 12,7násobek životního minima jednotlivce podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. V návrhu nového občanského zákoníku činí tato právní domněnka 25násobek životního minima jednotlivce. Soud tedy stanovuje výživné z této částky s ohledem na odůvodněné potřeby oprávněného.

Jelikož je toto ustanovení zařazeno do úpravy vyživovací povinnosti rodičů k dětem, je vyloučena aplikace této nevyvratitelné právní domněnky mezi jinými subjekty vyživovací povinnosti.

Městský soud v Praze se ve svém rozhodnutí vyjádřil, že v případě, že rodič splní svojí povinnost vyplývající z § 85a odst. 1 ZOR v míře vylučující aplikaci fikce

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 416.

podle tohoto ustanovení a soud má jím tvrzený příjem za nevěrohodný, je třeba při stanovení vyživovací povinnosti hodnotit jeho vyživovací možnosti za přihlídnutí k jeho zjevně nevyužívaným schopnostem.⁶⁴

X.II. POVINNÝ JAKO OSOBA SOCIÁLNĚ POTŘEBNÁ

V Listině základních práv a svobod je stanoveno v čl. 30, že „každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná k zajištění jeho základních životních podmínek“.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších novel, reaguje na tento článek Listiny a zakotvuje životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Občané, jejichž příjmy nedosahují částky životního minima a kteří si nemohou své příjmy zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, zejména vlastní prací, se nacházejí ve stavu hmotné nouze a mají nárok na peněžitou pomoc.

Pro oblast rodinněprávní je významné, že nárok na poskytnutí pomoci v hmotné nouzi mohou uplatnit pouze ty osoby, které uplatnily všechny nároky na výživné.

Zákon taxativně stanovuje, co považuje za započitatelný příjem pro účely stanovení životního minima. Do 30.12.1995 se od tohoto zjištěného příjmu odečítalo výživné. Od 1.1.1996 v důsledku novely zákona o životním minimu se při stanovení výše dávky sociální péče nezohledňuje poskytování výživného oprávněným osobám. Z tohoto důvodu je každá sociálně potřebná osoba, která musí plnit vyživovací povinnost, nucena podat návrh soudu na zahájení řízení o snížení či zrušení výživného, neboť jeho placením se dostává do stavu hmotné nouze.

⁶⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7.12.1999, sp. zn. 16 Co 492/99.

X.III. POVINNÝ VE VAZBĚ ČI VE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Soud rovněž zvažuje možnosti, schopnosti a majetkové poměry osob, které se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, kde je jejich postavení upraveno vyhláškou č. 10/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto předpisu je zde nutno zjistit, jaké byly poměry povinného před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, zda vlastní majetek větší hodnoty, zda využívá možnost pracovat, pokud tuto možnost vůbec má, jaký trestný čin spáchal a kdy lze očekávat výstup z výkonu trestu atd.⁶⁵

Soudní praxe rozlišuje odsouzení obviněného za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 TrZ) a za jiné trestné činy. V prvním případě, když je osoba odsouzena za trestný čin zanedbání povinné výživy, tak se má za to, že by výživné stanovené soudem mělo být i po dobu výkonu trestu zachováno ve stejné výši, jestliže nedošlo ke změně poměrů, popř. by se mělo vycházet z předchozích příjmů a majetkových poměrů povinného. V ostatních případech by se mělo přihlížet k dalším významným skutečnostem na straně povinného, jako je jeho zdravotní stav, osobní a majetkové poměry a celková situace v zařízení pro výkon odnětí svobody a jestliže takový rodič nemá výdělečné a majetkové možnosti, ať již proto, že je neschopný práce nebo mu nebyla zařízením přidělena, tak mu nelze po dobu výkonu trestu ukládat placení výživného.

U trestu propadnutí majetku nebo u peněžitého trestu nejsou dány důvody pro to, aby povinnému bylo výživné měněno.

Ústavní soud se v této věci vyjádřil, že v případě, kdy se rodič zbaví svým úmyslným jednáním, pro které na něj byla uvalena vazba a pro nějž byl následně odsouzen k trestu odnětí svobody, objektivní možnosti plnit svou výživovací povinnost ke svému nezletilému dítěti, nelze tuto skutečnost přičítat k tíži dítěte, jež má podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod základní právo na rodičovskou výchovu a péči.⁶⁶

⁶⁵ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, str. 38.

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, M. et al. *Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009, str. 400.

XI. VYŽIVOVACÍ POVINNOST S MEZINÁRODNÍM PRVKEM

Vyživovací povinností s mezinárodním prvkem rozumíme případy, kdy do konkrétního právního vztahu výživného vstoupí určité okolnosti, které přesahují rámec jednoho právního řádu. Zpravidla půjde o případy, kdy povinný bude občanem cizího státu a oprávněný občanem České republiky nebo naopak. Cizí prvek však může být i jakoukoliv jinou okolností, která vyvolá otázku, dle kterého právního řádu se daná vyživovací povinnost bude řídit. V takové situaci bude třeba řešit především otázku, které soudy mají pravomoc v této věci rozhodnout a dle kterého práva mají věc rozhodovat.

Právní vztahy mezi rodiči a dětmi s mezinárodním prvkem upravuje zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen ZMPS).

Velký význam pokud jde o řešení otázek rodinněprávních vztahů s mezinárodním prvkem mají mezinárodní smlouvy. Vyživovací povinnosti se týkají především dvě významné mezinárodní smlouvy, k nimž přistoupila i Česká republika a jejichž aplikace má přednost před použitím ZMPS. Jedná se o Newyorskou úmluvu o vymáhání výživného v cizině, která se stala součástí českého právního řádu formou vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 33/1959 Sb., a Haagskou úmluvu o uznání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti publikovanou formou vyhlášky č. 132 Sb. Významnou je rovněž Úmluva o právech dítěte, která se stala platnou pro Československou republiku 6. února 1991 vyhlášením ve Sbírce zákonů formou Sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb, což bylo reflektováno i v právním řádu samostatné České republiky.

Otázku, kterým právním řádem se řídí konkrétní právní vztah s mezinárodním prvkem stanovují kolizní ustanovení v § 3 až 31 ZMPS. Tyto ustanovení obsahují hraniční určovatele, kterými jsou skutečnosti, dle nichž se určuje právní řád, podle kterého bude rozhodováno.

Pokud se jedná o rodinné vztahy, tak ustanovení § 24 odst. 1 ZMPS stanovuje, že se vztahy mezi rodiči a dětmi, včetně výchovy a výživy, řídí právem státu, jehož příslušníkem je dítě. Hraničním určovatelem je zde tedy státní příslušnost dítěte v době, za kterou je výživné požadováno. Jako výjimku však uvádí toto ustanovení případ, kdy dítě je sice cizincem, ale žije v České republice, tak i v takovém případě mohou být tyto

vztahy posuzovány podle českého práva, jestliže je to v zájmu dítěte. Dále v některých případech upravují mezinárodní smlouvy odlišně kolizní ustanovení týkající se použití ustanovení právního řádu. Tak např. ve smlouvě vyhlášené pod č. 95/1983 Sb. je v oblasti rodinněprávních vztahů stanoveno že právní vztahy mezi rodiči a dětmi se řídí právním řádem smluvní strany, na jejímž území dítě trvale žije.⁶⁷

Pokud jde o nároky rodičů na výživu vůči dětem, tak se řídí právem státu, jehož je příslušníkem ten rodič, který uplatňuje nárok na výživu.

Při stanovení výše vyživovací povinnosti bude třeba brát ohled k devizovým a měnovým předpisům platným v místě bydliště povinného, především pokud půjde o stanovení měny, ve které se má výživné poskytovat. Může to mít důležitost pro uznání a výkon rozhodnutí.

Právní otázkou, kterou se český soud bude muset zabývat při rozhodování o výživném s cizím prvkem je, zda je či není dána jeho pravomoc rozhodovat v dané věci. Teprve kladná odpověď na tuto otázku jej opravňuje, aby provedl řízení a rozhodl ve věci samé.⁶⁸

Ve věcech výchovy a výživy nezletilých a v jiných věcech, které se jich týkají, se rozlišuje, zda je nezletilý českým občanem či nikoliv.

Podle § 39 ZMPS je dána pravomoc českého soudu ve věcech výchovy a výživy nezletilých, jestliže jsou českými občany a to i tehdy, žijí-li nezletilí v cizině.

Pravomoc českých soudů je dána také pro řízení o výživném proti českému občanu, proti němuž je uplatňován nárok nezletilým cizincem bydlícím v cizině, a pro řízení, v němž český občan navrhuje proti nezletilému cizinci bydlícímu v cizině zrušení nebo změnu rozhodnutí českého soudu.

Pokud je nezletilý cizinec, který žije na území České republiky, tak je činnost českého soudu omezena jen na opatření sloužící k ochraně osoby nezletilého nebo jeho majetku a český soud o tom vyrozumí orgán domovského státu nezletilého. Kdyby domovský orgán v přiměřené době neupravil poměry nezletilého, učiní tak český soud.

⁶⁷ POKORNÝ, M. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.BECK, 2004, str. 47.

⁶⁸ NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - praktická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995, str. 189.

XII. VYMÁHÁNÍ DLUŽNÉHO VÝŽIVNÉHO A TRESTNÝ ČIN ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY

Vyživovací povinnost vzniká přímo ze zákona, případně výjimečně na základě zákona rozhodnutím soudu nebo dohodou účastníků.

Povinné osoby musí poskytovat výživné dobrovolně, pravidelně a včas. Není-li tato povinnost plněna dobrovolně, popřípadě, když se subjekty na plnění vyživovací povinnosti nedohodnou, může dojít k vymáhání výživného soudem.

Rozsudek, kterým bylo rozhodnuto o povinnosti poskytovat výživné či kterým byla schválena dohoda v případě, že se jedná o vyživovací povinnost rodičů vůči nezletilým dětem, se po nabytí právní moci a vykonatelnosti stává exekučním titulem.

Jestliže by povinná osoba neposkytovala výživné řádně a včas, může být podán návrh na výkon rozhodnutí, resp. exekuci pro vymožení dlužného výživného. Návrh na provedení exekuce může být učiněn buď pro vymožení dlužného výživného, tzn. pro částky výživného, které nebyly dosud uhrazeny a jejichž splatnost už uplynula, nebo také pro zajištění budoucího výživného, je-li zřejmé, že toto výživné nebude řádně zapláceno.⁶⁹

Výživné je možno vymáhat prostřednictvím soudu nebo soudního exekutora. Při vymáhání nároku na výživné dítěte, stejně jako při podávání návrhu soudu, mají povinnost poskytovat pomoc orgány sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností.⁷⁰

V prvním případě vymáhání výživného je tedy možno podat návrh podle občanského soudního řádu ve smyslu jeho části šesté, ve které je upraven výkon rozhodnutí, jako samostatná součást občanského soudního řízení. Návrh na výkon rozhodnutí se podává okresnímu soudu, v jehož obvodu má oprávněná osoba bydliště. K tomuto návrhu je nutno připojit originál nebo úředně ověřenou kopii soudního rozhodnutí o stanoveném výživném (exekuční titul) opatřenou doložkou o vykonatelnosti.

⁶⁹ LUŽNÁ, R. Vymáhání dlužného výživného pro nezletilé dítě. Právo a rodina, 2009, roč. 11, č. 10, str. 6.

⁷⁰ KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. Placení a vymáhání výživného. [online], dostupné z: <http://www.ochrance.cz/vyzivne-placeni-a-vymahani>

Obvykle rychlejším způsobem provedení exekuce je návrh na nařízení exekuce podaný soudnímu exekutorovi. V takovém případě nemusí oprávněný navrhnout způsob provedení exekuce, jelikož si nejvhodnější způsob exekuce zvolí sám exekutor.

Kromě vymáhání výživného může oprávněná osoba podat trestní oznámení z podezření ze spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy dle ustanovení § 196 zákona č. 40/2009 Sb.

Podle statistik Ministerstva spravedlnosti patří trestný čin zanedbání povinné výživy vedle krádeže a porušování domovní svobody k nejčastěji páchaným trestným činům na území České republiky.⁷¹

Objektem tohoto trestného činu zanedbání povinné výživy je právo na výživu, tak jak vyplývá ze zákona o rodině. České rodinné právo vymezuje a chrání mnoho druhů vyživovacích vztahů, v praxi se však ustanovení § 196 TrZ uplatňuje především k ochraně práv nezletilých dětí.

Otázku, jak vysoké výživné měl či mohl povinný poskytovat, si soud v trestním řízení vyřeší jako předběžnou otázku dle § 9 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, a i kdyby zde existovalo již pravomocné rozhodnutí civilního soudu v občanském soudním řízení, kterým by byla vyživovací povinnost stanovena, tak tímto rozhodnutím nebudou orgány činné v trestním řízení vázány, jelikož jde o předběžnou otázku, na které závisí posouzení viny obviněného. Soud v trestním řízení by však byl vázán rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení, např. o určení otcovství, jelikož jde o rozhodnutí o osobním stavu, a tím jsou orgány činné v trestním řízení vázány vždy.⁷²

Po objektivní stránce tohoto trestného činu je třeba rozlišovat dvě formy jednání ve dvou základních skutkových podstatách, a to neplnění (byť i z nedbalosti) zákonné povinnosti vyživovat či zaopatřovat a úmyslné vyhýbání se této povinnosti.

Neplněním vyživovací povinnosti chápeme to, že se oprávněné osobě nedostane všeho, co je obsahem vyživovací povinnosti. Neplněním je rovněž neposkytování výživného v povinném rozsahu.

O vyhýbání se plnění povinnosti půjde tehdy, jestliže pachatel nejen nesplní svou povinnost vyživovat, ale jedná tak, aby se zbavil své povinnosti či zmařil nebo

⁷¹ ŘÍHA, M. K trestnému činu zanedbání povinné výživy. Trestní právo, 2008, č. 06, str. 17. V příloze č. 2 je možno vysledovat v grafu opravdu signifikantní zastoupení trestných činů zanedbání povinné výživy mezi všemi trestnými činy.

⁷² JELÍNEK, J. et al. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 1. vydání podle nové právní úpravy účinné od 1.1.2010. Praha: Linde Praha a.s., 2009, str. 565.

oddálil vymáhání výživného, např. když úmyslně přijme zaměstnání s malým výdělkem.⁷³

V novém trestním zákoně č. 40/2009 Sb. je stanoveno přesné trvání neplnění vyživovací povinnosti. Aby tedy byla naplněna skutková podstata trestného činu zanedbání povinné výživy, musí neplnění vyživovací povinnosti trvat po dobu delší než 4 měsíce. V dřívější právní úpravě tato časová lhůta stanovena nebyla. Tuto lhůtu však mnohokrát uvedl ve svých judikátech Nejvyšší soud, mimo jiné také v rozsudku sp.zn.7 Tz 24/2000, kde se vyjádřil, že: „O trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 213 odst. 1 trestního zákona jde jen při zaviněném neplnění zákonné vyživovací povinnosti, která je soustavná a trvá delší dobu, přičemž má jít o dobu alespoň šesti měsíců, i když není vyloučeno, že v závislosti na okolnostech případu mohou být znaky tohoto trestného činu naplněny i při kratší době, která se době šesti měsíců musí aspoň blížit“.⁷⁴

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se týkají obou skutkových podstat a spočívají v tom, že pachatel vydal svým neplněním vyživovací povinnosti či úmyslným se vyhýbáním oprávněnou osobu nebezpečí nouze nebo když byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Zájem společnosti na splnění vyživovací povinnosti a odstranění následků jejího neplnění je v určitých případech důležitější než potrestání pachatele. Proto ustanovení § 197 TrZ zaručuje v určitých případech beztrestnost pachatele. Trestní odpovědnost pachatele zaniká, jestliže čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek.

Pokud jde o vyživovací povinnost rodičů k dětem, tak tato povinnost, jak jsem již zmínila výše, vzniká až na malé výjimky přímo ze zákona. Není proto podstatné, zda v konkrétním případě existuje rozhodnutí civilního soudu o výši a způsobu platby výživného jedním z rodičů. V praxi se však často setkáváme s nesprávným postupem policie, při kterém oznamovatel trestného činu zanedbání povinné výživy naráží na neochotu policie z důvodu nepředložení rozhodnutí soudu v civilním řízení o povinnosti povinného platit výživné v určité výši.⁷⁵

V případě, že rozhodnutí soudu v občanskoprávním řízení o výši výživného neexistuje, měl by policejní orgán posoudit, zda v daném případě existuje nějaká

⁷³ NOVOTNÝ, O. et al. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 299.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.3.2000, sp.zn 7 Tz 24/2000.

⁷⁵ ŘÍHA, M. K trestnému činu zanedbání povinné výživy. Trestní právo, 2008, č. 06, str. 18.

vyživovací povinnost a jestliže existuje, tak by měl posoudit odůvodněné potřeby oprávněného a možnosti a schopnosti povinného, aby tak došel k výši výživného pro účely trestního řízení. Předpokladem trestnosti pak je, že povinná osoba v době, o níž jde, je schopna svou vyživovací povinnost plnit.

Pokud by vyživovací povinnost byla plněna jinak než způsobem stanoveným v rozhodnutí civilního soudu, avšak v souladu s požadavky zákona o rodině, nebylo by takové jednání trestným činem. Pokud by trestní odpovědnost byla odvozena z jednání, které není v souladu s civilním rozsudkem, neplnilo by trestní právo svou roli ultima ratio. V případě, že by teda vyživovací povinnost plněna byla, avšak dle názoru oprávněného v rozporu s civilním rozsudkem, mohla by se tato osoba domáhat nápravy skrze občanskoprávní řízení nikoli však prostřednictvím trestného činu zanedbání povinné výživy.⁷⁶

⁷⁶ ŘÍHA, M. K trestnému činu zanedbání povinné výživy. Trestní právo, 2008, č. 06, str. 24.

XIII. PŘIPRAVOVANÁ REKODIFIKACE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Základním právním předpisem soukromého práva každého civilizovaného státu evropského kontinentu (a nejen zde) je občanský zákoník. V České republice probíhá od roku 2000 již třetí pokus o vytvoření nového moderního, demokratického, tradičního občanského zákoníku.⁷⁷

Současná úprava soukromého práva je roztržena do několika samostatných kodexů. Rodinné právo je v českém právním řádu legislativně samostatné, od občanského práva odlišné odvětví, a od roku 1949 upraveno samostatným zákonem, počínaje zákonem č. 265/1949 Sb. a pokračujícím zákonem č. 94/1963 Sb., v pozdějších zněních.

Česká vláda schválila v dubnu 2009 průlomovou soukromoprávní rekodifikaci, kterou připravilo ministerstvo spravedlnosti, a tím dokončila poměrně dlouhou etapu vydatné, náročné a vyčerpávající vědecko-výzkumné a odborné práce. Soukromé právo zahrnuje občanský zákoník, zákon o obchodních společnostech a družstvech a zákon o mezinárodním právu soukromém.

Vládní návrh nového civilního kodexu je založen na jasných východiscích, mezi které patří zejména požadavek mezinárodní a ústavní lidskoprávní konformity a požadavek rozvíjení evropské civilistické tradice. Důraz je kladen na privátní autonomii jako projev lidské svobody a na osobnostní rozměr občanského práva, který byl v minulosti zanedbáván ve prospěch majetkových vztahů.⁷⁸

S ohledem na špatné lidské zkušenosti českého národa a obyvatelstva s nežádoucími mocenskými, administrativně-direktivními, ne-li přímo totalitními zásahy do soukromých vztahů, které se v minulosti odehrávaly, vychází tento návrh nového občanského zákoníku z principu, že uplatňování práva soukromého je nezávislé na uplatňování práva veřejného.⁷⁹

⁷⁷ FRINTA, O.; TÉGL, P. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). Právní rozhledy, 2009, č. 14, str. 495.

⁷⁸ TELEEC, I. O vládním návrhu občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2009, č. 19, str. 678.

⁷⁹ TELEEC, I. O vládním návrhu občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2009, č. 19, str. 678.

Návrh je založen na účtě k subjektivním právům a rovněž odráží proces konstitucionalizace soukromého práva.

Návrh občanského zákoníku opět začleňuje celé rodinné právo do práva občanského a rodinné právo je jednou z oblastí, která ve srovnání se současnou právní úpravou neprochází žádnými radikálními změnami.

Ustanovení týkající se práva rodinného jsou pod názvem „Rodinné právo“ začleněny do části druhé (§ 594 a násl.) návrhu, hned po obecné části. Tato část je dělena do tří hlav s názvy: Manželství, Příbuzenství a švagrovství, Pěstounství a jiné formy péče o dítě.

Ustanovení upravující vyživovací povinnost se nacházejí v části druhé, v hlavě upravující příbuzenství a švagrovství, v díle nazvaném Rodiče a děti a v pododdíle čtvrtém § 856 a násl.⁸⁰

Pokud jde o současnou úpravu, tak navrhovaná úprava na ni navazuje a vychází z ní. Návrh neobsahuje žádnou radikální změnu, ale pouze změnu systémovou a tato právní úprava je uspořádána stejně jako právní úprava standardních a moderních občanských zákoníků.

Stejně jako je tomu doposud, upravuje návrh občanského zákoníku vyživovací povinnost mezi manžely, rozvedenými manžely, rodiči a dětmi, mezi dalšími potomky a předky, výživné a úhradu některých nákladů neprovdané matce.⁸¹

Úvodní ustanovení § 851 začíná poměrem předků a potomků a následují pravidla o přednosti výživného, resp. o pořadí vyživovací povinnosti.

Jako doposud je zde podmínkou pro přiznání výživného neschopnost sám se o sebe postarat, pokud jde o výživu. Stejně jako u stávající právní úpravy, jsou pro určení rozsahu vyživovací povinnosti rozhodující tři kritéria, a to majetkové poměry, jakož i schopnosti a možnosti povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného musí soud opět zkoumat, zda povinná osoba nejednala způsobem, který snižuje jeho možnosti popřípadě zhoršuje jeho majetkovou situaci.

⁸⁰ Návrh občanského zákoníku, str. 155. [online], dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_LRV_090430_final_s%20obsahem.pdf

⁸¹ Alimenty a výživné v ČR. [online], dostupné z: <http://www.vyzivne.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku>

Zůstává zde omezení hlediskem dobrých mravů. Důvodová zpráva uvádí, že vzhledem ke změně ekonomicko-sociálních podmínek se zdá být nezbytné výslovně stanovit, že za nemravnou nemá být považována žádost dítěte, učiněná přesto, že dítě má dostatečný majetek, avšak zisk z tohoto majetku spolu s příjmem, který svým vlastním přičiněním (zejména pracovní nebo jinou výdělečnou činností) nabývá, k výživě nestačí.⁸²

Životní úroveň dítěte má být dle návrhu „zásadně shodná s životní úrovní rodičů“ a tohle hledisko má předcházet odůvodněným potřebám dítěte. V případě vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům je vyjádřen nárok rodiče stejně jako doposud právem na zajištění slušné výživy.

K změně oproti dosavadní úpravě dochází v případě placení výživného. Podle současného stavu platí, že výživné se platí, až na některé výjimky, vždy jednou měsíčně. V návrhu zůstává pravidlo měsíčního placení zachováno. Návrh však připouští, aby soud mohl rozhodnout i jinak. Taktéž osoba povinná a oprávněná se mezi sebou mohou dohodnout na jiném režimu.⁸³

⁸² Důvodová zpráva Návrhu občanského zákoníku, 27. dubna 2009, str. 215. [online], dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf

⁸³ Návrh nového občanského zákoníku. [online], dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodinne-pravo/co-upravuje-rodinne-pravo-zakoniku/vyzivne.html>

ZÁVĚR

Způsob dostatečně odpovědného stanovení vyživovací povinnosti představuje tedy ne vždy snadnou záležitost. Je nutné vzít v potaz mnoho faktorů, které vstupují do procesu určení správné výše výživného. Blíže definované odůvodněné potřeby oprávněného, druh péče vznikající mezi potomkem a rodičem, způsob obživy povinného nebo jeho momentální ekonomická situace jsou součástí výčtu některých z mnoha okolností, které se musí promítnout v institutu vyživovací povinnosti.

Vzhledem k těmto mnohočetným indikátorům docházelo a dochází k určitým disharmoniím konečných výsledků projednávání výživného i ve vcelku podobných případech, protože jednoty nemůže být dosaženo v takto vícefaktorovém procesu rozhodování. Snahy nějakým způsobem harmonizovat průběh a hlavně konečný dopad výživného nejen při obdobných „startovních liniích“ jednotlivých případů vyústily v současnosti do ministerského návrhu tabulek, podle kterých by měly odpovídat analogickým případům adekvátní výsledky.

Práce měla za cíl osvětlit a zdůvodnit tenze, které nastávají při praktické aplikaci obecně poměrně srozumitelného institutu rodinného práva. V tomto případě se podařilo objasnit termíny, se kterými oblast výživného pracuje, a zároveň je zasadit do kontextu celého procesu. Kupříkladu fakt, že odůvodněné potřeby potomků se mohou odvozovat také od životní úrovně rodičů, může hrát velmi důležitou roli v určení výživného. Zároveň je možné tvrdit, že jednorázová výhra v loterii u povinného nebude zohledněna ve výši jeho odvodů na výživné, pokud samozřejmě tato výhra nebude tak vysoká, že by se zásadním způsobem změnila jeho životní úroveň, což by už byl na druhou stranu oprávněný důvod pro přezkoumání výše placeného výživného.

V různých specifických případech stanovení výživného se obecně vyhodnocuje životní situace povinného, nicméně pokud jej placení výživného nepřesune svými požadavky pod hranici životního minima, je přihlíženo více k nárokům oprávněného, jenž by neměl trpět újmou kvůli toho, že se povinný objektivně zasloužil svým přičiněním o snížení tohoto svého statutu.

K zásadním odlišnostem mezi vyživovací povinností rodičů k dětem a dětí k rodičům bezpochyby patří rozdíl mezi právem dítěte na stejnou životní úroveň jako rodič a tzv. slušnou výživou, tj. zajištění jen těch nejnnutnějších potřeb oprávněného.

Tato skutečnost je jaksi v protikladu s tendencemi vyživovací povinnosti více stranit a zaopatřovat oprávněného, což ovšem vyplývá z faktu, že jako oprávněný vystupuje většinou dítě, které nemá takové možnosti zaopatření jako rodič v případě projednávání vyživovací povinnosti dětí k rodičům.

Jakousi větší náklonnost k oprávněnému lze vysledovat i v případech s mezinárodním přesahem, neboť se v těchto záležitostech většinou postupuje dle právních řádů zemí, kde mají oprávnění bydliště jak v případech povinnosti rodičů k dětem, tak při nárocích rodičů vůči dětem. Toto pravidlo vychází nejspíše z domněnky, že v takových případech mají oprávnění větší přehled a možnosti rozšíření informací týkající se jejich problematiky.

SEZNAM ZKRATEK

ZOR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963Sb., občanský soudní řád
ZMPS	zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
ABGB	Allgemeines burgerliches Gesetzbuch (Všeobecný občanský zákoník)
ÚS	Ústavní soud České republiky

SEZNAM LITERATURY

Knihy:

1. HOLUB, M. et al. Zákon o rodině. Komentář a předpisy související, 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.9.2007. Praha: Linde Praha a.s., 2007
2. HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2006
3. HRUŠÁKOVÁ, M. et al. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství, Komentář, 4. vydání. Praha: C.H.BECK, 2009
4. HRUŠÁKOVÁ, M. Rodinné právo v aplikační praxi. Praha: C.H.BECK, 2000
5. JELÍNEK, J. et al. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 1. vydání podle nové právní úpravy účinné od 1.1.2010. Praha: Linde Praha a.s., 2009
6. KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. Římské právo. Praha: C.H.BECK, 1995
7. KNAPPOVÁ, M. et al. Občanské právo hmotné. 3. svazek. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007
8. NOVÁ, H.; TĚŽKÁ, O. Vyživovací povinnost - právnická příručka s judikaturou a vzory. Praha: Linde Praha a.s., 1995
9. NOVOTNÝ, O. et al. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: ASPI, a.s., 2007
10. PLECITYÝ, V. Zákon o rodině. Komentář, judikatura, prováděcí předpisy, související předpisy. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2007
11. PLECITYÝ, V.; SALAČ, J. Základy rodinného práva. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2001
12. PLECITYÝ, V. et al. Základy rodinného práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009

13. POKORNÝ, M. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.BECK, 2004
14. RADIMSKÝ, J.; RADVANOVA, S. et al. Zákon o rodině. Komentář. Praha: Panorama, 1989
15. RADVANOVA, S.; ZUKLÍNOVA, M. Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva. Praha: C.H. BECK, 1999
16. VESELÁ, R. et al. Rodina a rodinné právo - historie, současnost a perspektivy, 2. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2005

Články:

1. FRINTA, O.; TÉGL, P. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). Právní rozhledy, 2009, č. 14
2. HRUŠÁKOVÁ, M.; NOVÁK, T. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. Bulletin advokacie, 1999, č. 3
3. KOVÁŘOVÁ, D. Výživné mezi rodinnými příslušníky – nebývá to jednoduché. Právo a rodina, 2005, roč. 7, č. 5
4. LUŽNÁ, Z. Zvýšení výživného pro nezletilé děti. Právo a rodina, 2008, roč. 10, č. 12
5. NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2008, č. 1-2
6. NYKODÝM, J. Novela zákona o rodině (zák. č. 91/1998 Sb. zák.). Bulletin advokacie, 1998, č. 8
7. RADVANOVA, S. Vyživovací povinnost s otazníky. Právo a zákonnost, 1990, č. 38/8
8. ŘÍHA, M. K trestnému činu zanedbání povinné výživy. Trestní právo, 2008, č. 06
9. TELEC, I. O vládním návrhu občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2009, č. 19

Informační zdroje z internetu:

1. Alimenty a výživné v ČR. [online], dostupné z: <http://www.vyzivne.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku>
2. Důvodová zpráva Návrhu občanského zákoníku, 27. dubna 2009, str. 214. [online], dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf
3. Důvodová zpráva Návrhu občanského zákoníku, 27. dubna 2009, str. 215. [online], dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova_zprava_OZ_LRV_090430_final.pdf
4. KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. Placení a vymáhání výživného. [online], dostupné z: <http://www.ochrance.cz/vyzivne-placeni-a-vymahani>
5. KOVÁŘOVÁ, D. Projekt sjednocení výživného. [online], dostupné z: http://infografika.idnes.cz/zpravy/domaci/vyzivne/prezentace_vyzivne.pdf
6. Návrh občanského zákoníku, [online], dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_LRV_090430_final_s%20ob-sahem.pdf
7. Návrh nového občanského zákoníku. [online], dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodinne-pravo/co-upravuje-rodinne-pravo-zakoniku/vyzivne.html>
8. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. [online], dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/265-49.doc>

Judikáty:

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.3.1966, sp. zn. 5 Cz 10/66
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.12.1966, sp. zn. 5 Cz 158/66
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.3.2000, sp.zn 7 Tz 24/2000

5. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7.12.1999, sp. zn. 16 Co 492/99
6. Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 7.3.2007, sp. zn. US/527/06
7. Nález Ústavního soudu ze dne 24.11.2009, sp. zn. ÚS 2155/09

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Tabulka pro sjednocení výživného

Zdroj: IDNES.cz. Sjednocení výše výživného. [online], dostupné z:

http://infografika.idnes.cz/zpravy/domaci/vyzivne/prezentace_vyzivne.pdf

Příloha č. 2

Struktura odsouzených dle paragrafů trestního zákona

Zdroj: Český statistický úřad. Cizinci v ČR 2008. [online], dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B10025ED16/\\$File/11809k8.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B10025ED16/$File/11809k8.pdf)

Příloha č. 1

Tabulka pro sjednocení výživného

Návrh doporučení výše výživného	
Věk dítěte	Díl z platu připadající na výživné
0 - 5 let	9 - 13 %
6 - 9 let	11 - 15 %
10 – 14 let	14 - 18 %
15 - 17 let	17 - 21%
18 a více let	20 - 24%

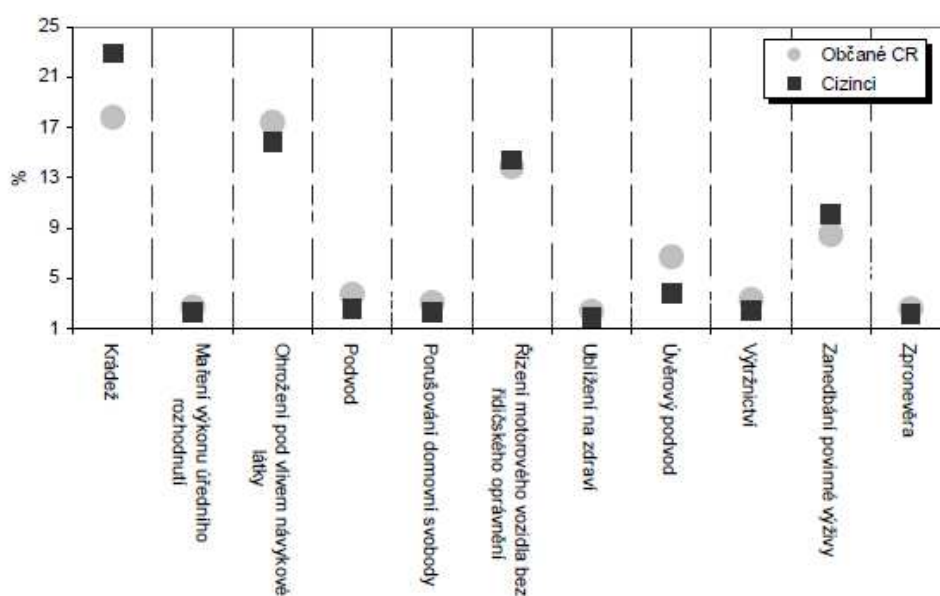
Zdroj: IDNES.cz. Sjednocení výše výživného. [online], dostupné z:

http://infografika.idnes.cz/zpravy/domaci/vyzivne/prezentace_vyzivne.pdf

Příloha č. 2

Struktura odsouzených dle paragrafů trestního zákona

Graf 49: Struktura odsouzených osob podle vybraných paragrafů trestního zákona v roce 2008
(Pramen: MS ČR)

Zdroj: Český statistický úřad. Cizinci v ČR 2008. [online], dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B10025ED16/\\$File/11809k8.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B10025ED16/$File/11809k8.pdf)

CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE

Faculty of law

Department of Civil law

**Maintenance duty between parents and
children**

Diploma thesis

Sylva Skočková

Supervisor of thesis: Doc. JUDr. Senta Radvanová, CSc.

Date of the thesis elaboration: March 30, 2010

RESUMÉ

The paper deals with the question of maintenance duties both of parents towards their children and of children towards their parents. The core problem of maintenance determination rests on utilization of relatively vague terms and necessity of consideration for too many factors influencing the result. The author's task lies in clarification of this intricate process and in identification of variables entering into this relation.

The text consists of 13 parts, each referring to particular point of maintenance duties. The opening chapter mentioning the concept of maintenance itself is followed by the section treating sources of law within the framework the Czech legal order while taking into account previous legal development in Czechoslovakia. The subsequent part describes historical development of the maintenance duty, which could be traced back to the ancient Rome empire. The next heading is dedicated to general characteristic of maintenance duty.

The fifth chapter analyses maintenance duty of parents towards their children, where one can identify related important features such as subjects of the relationship, duration, restoring, possibilities to change prescribed alimony, scope of defined alimony etc. Consequently, maintenance duty of children towards their parents is examined reflecting differences between and resemblances with the preceding section.

The following part surveys assessment problems in consideration to interwoven variables which cause sometimes different results within analogous cases. The issue of maintenance duty when a child is brought up in a joint or shared custody is explored in the following passage. The ninth chapter probes peculiarities of substitute care, particularly foster care, adoption or institutional care with respect to the process of maintenance determination.

Determination of maintenance duties within the framework of specific situation comes next and it mentions for example situations when somebody who has to pay alimony is self-employed, in poverty or imprisoned. The next chapter concentrates on an international dimension of maintenance duty. This happens when one person included in the relationship is of different nationality. The subsequent section dwells on claiming to unpaid alimony and resulting criminal act of desertion, which is supposed to

have a quite frequent occurrence in the Czech Republic. The final part reflects a contemporary effort to recodify the civil code in view of maintenance duties.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vyživovací povinnost – Maintenance duty

Výživné – Alimony